

Tanja Rajala

”Onhan se sinällään aika palkitsevaa”

Tukihenkilötoiminta tukihenkilöinä toimivien näkökulmasta

Opinnäytetyö

Syksy 2014

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Tanja Rajala

Työn nimi: ” Onhan se sinällään aika palkitsevaa”: Tukihenkilötoiminta tukihenkilönä toimivien näkökulmasta

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 72

Liitteiden lukumäärä: 2

Tämä opinnäytetyö tarkastelee tukihenkilötoimintaa tukihenkilöinä toimivien näkökulmasta. Tavoitteena oli tutkia, mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tukihenkilönä toimivalle ihmiselle sekä mikä merkitys tukihenkilötoiminnalla on koko sosiaali- ja terveystalouden ketjussa.

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen keskeisimpiä käsitteitä ovat tukihenkilö, tukihenkilötoiminta, vapaaehtoistyö, sosiaali- ja terveystaloudet sekä yhteiskunnan auttamisjärjestelmä. Tutkimus toteutettiin laadullisin tutkimusmenetelmin ja aineistonkeruu menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastatteluun osallistui seitsemän tällä hetkellä tukihenkilönä toimivaa henkilöä Etelä-Pohjanmaan alueelta.

Keskeisinä tuloksina tutkimuksessa nousi esille tukihenkilötoiminnan asema koko sosiaali- ja terveystalouden ketjussa, tukihenkilöiden tarve sekä tietoisuus tukihenkilötoiminnasta. Tutkimuksen myötä kävi ilmi, että tukihenkilön saamisen mahdollisuudesta ja tukihenkilötoimintaan mukaan lähtemisestä ei ole ihmisillä riittävästi tietoa ja tukihenkilötoiminnan sisältö saattaa olla osalle ihmisistä vierasta. Tukihenkilötoiminnan aseman kaikkien sosiaali- ja terveystalouden joukossa ei koettu olevan vielä sillä tasolla, kuin missä sen toivottaisiin olevan. Tukihenkilöiden tarve koettiin suuremmaksi kuin mitä tukihenkilöitä kyetään tarjoamaan.

Tutkimuksen myötä esiin nouseekin kehitysjatoksina, että tukihenkilötoimintaa voitaisiin mainostaa entistä enemmän niin yksityisille henkilöille kuin sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisille, jotta he osaisivat ohjata ihmisiä tukihenkilötoiminnan palvelun piiriin. Tukihenkilötoiminnan sisältöä voitaisiin selkiyttää ja tehdä ihmisille tiettäväksi, mitä tukihenkilönä toimiminen todella tarkoittaa. Tämän myötä voitaisiin tulevaisuudessa kenties vastata myös tukihenkilöiden suureen tarpeeseen.

Avainsanat: tukihenkilö, tukihenkilötoiminta, vapaaehtoistyö, sosiaali- ja terveystaloudet

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Tanja Rajala

Title of thesis: “ It’s quite rewarding”: Support activity from the perspective of support persons.

Supervisor(s): Mirva Siltakorpi

Year: 2014

Number of pages: 72

Number of appendices: 2

This thesis examines support activity from the perspective of support persons. The target was to gather information on what support activity can offer to people who work as support persons and to determine the importance of support activities in social and health services.

The main concepts in the theoretical frame of reference are support person, support activity, volunteering, social and health services and society assistance provision. This thesis was carried out as a qualitative research and the material was collected using theme interviews. There were seven people who participated in the interview and they all work as support persons in the region of South Ostrobothnia.

There were a few key results of the research, such as the position of support activities in the whole linkage of social and health services, the needs of support persons and knowledge of support activities. When the research was completed, it appeared that there is not enough information on how to get a support person, how to get involved in support activities and what things support activities include. The importance of support activities in the whole linkage of social and health services is not as good as it could be. The need of support persons was considered much bigger than the actual offer.

The research brought up some ideas for development, such as more advertising of support activities both to individuals and professionals of social and health services, so that they could guide people towards support activity. The support person activity should be further clarified and explained so that people could really understand what support activity means. This could be the answer for the big need of support persons in the future.

Keywords: support person, support activity, volunteering, social and health services

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvioluettelo	6
1 JOHDANTO.....	7
2 TAUSTA JA TAVOITTEET	9
2.1. Tukihenkilötoiminnan määritelmä	9
2.2. Opinnäytetyön tavoitteet	9
2.3. Tutkimuskysymykset.....	10
2.4 Opinnäytetyön yhteistyötaho.....	10
2.5. Oma lähtökohta opinnäytetyöhön	11
2.6. Aikaisemmat tutkimukset opinnäytetyön aiheeseen liittyen	11
3 YHTEISKUNNAN AUTTAMISJÄRJESTELMÄ	15
3.1 Yksityinen sektori.....	16
3.2 Julkinen sektori	17
3.3 Henkilökohtainen apu	18
4 KOLMAS SEKTORI.....	20
4.1 Kolmannen sektorin käsite.....	20
4.2 Sosiaali- ja terveystoimintat	22
4.3 Vapaaehtoistoiminta	23
4.4 Tukihenkilötoiminta	25
4.5 Vertaistuki.....	26
4.6 Sosiaalinen tuki.....	27
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29

5.1	Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus	29
5.2	Aineiston keruu	30
5.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
5.4	Aineiston analyysi	36
6	TULOKSET	38
6.1	Taustatiedot	38
6.2	Tukihenkilötoimintaan lähtemisen syyt.....	39
6.3	Tukihenkilötoiminnan anti	40
6.4	Tukihenkilötoimintaan lähtemisen huonot puolet	41
6.5	Tukihenkilötoiminnan hyvät puolet.....	43
6.6	Tukihenkilötoiminnan asema koko sosiaalipalveluiden ketjussa.....	45
6.7	Tukihenkilötoiminnan tarve	50
6.8	Tukihenkilötoiminta tuettavan kannalta	52
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	55
8	POHDINTA.....	63
	LÄHTEET	66
	LIITTEET	70

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Vapaaehtoismotivaation timanttimalli	14
Kuvio 2. Yhteiskunnan auttamisjärjestelmä.	15
Kuvio 3. Tukihenkilötoiminnan asema.....	48
Kuvio 4. Tukihenkilötoiminnan tehtävä.....	50
Kuvio 5. Tukihenkilöiden kokemukset tukihenkilötoiminnan annista sekä tukihenkilötoiminnan hyvistä ja huonoista puolista.....	57

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia tukihenkilötoimintaa tukihenkilöinä toimivien ihmisten näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla voi olla tukihenkilönä toimivalle, millaisia hyviä ja millaisia huonoja asioita tukihenkilönä toimimisen kautta voi itselleen saada. Tavoitteena on myös selvittää millainen asema tukihenkilötoiminnalla on koko sosiaali- ja terveystalvveluiden ketjussa sekä saada tukihenkilöiden mielipiteitä siitä, miten tukihenkilöinä toimivat kokevat tukihenkilötoiminnan aseman koko sosiaali- ja terveystalvveluiden ketjussa.

Tukihenkilötoiminta on vapaaehtoisten voimin toteutettavaa toimintaa ja se on myös ammatillisesti ohjattua. Tukihenkilötoiminnan katsotaan olevan ennaltaehkäisevää toimintaa. Tukihenkilöinä toimivien tehtävänä on olla tuettavalleen läsnä, kuunnella heitä ja keskustella heidän kanssaan sekä tuettavan voimien ja jaksamisen mukaan tehdä yhdessä tuettavan kanssa myös toiminnallisia asioita. (Lastensuojelun käsikirja 2014.) Tukihenkilöinä toimivien ryhmässä toteutuu tietyllä tapaa myös yhteisöllisyys, sillä heitä kaikkia yhdistää jokin yhteinen tietty asia. Leena Paasivaaran ja Juhani Nikkilän (10, 2010) mukaan yhteisöt jaetaan kolmeen luokkaan, joita ovat muodollinen yhteisö, symbolinen yhteisö sekä toiminnallinen yhteisö. Toiminnallinen yhteisö perustuu yhteisön jäsenten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja yhteisön jäsenet kokevat kuuluvansa yhteisöön. Voisikin siis todeta, että tukihenkilöinä toimivien ryhmä on toiminnallinen yhteisö, sillä he tapaavat säännöllisin väliajoin, heitä yhdistää yhteinen toiminta ja he kokevat kuuluvansa tukihenkilöinä toimivien yhteisöön.

Tukihenkilötoiminta on kolmannen sektorin eli järjestösektorin tuottamaa toimintaa. Kun on arvioitu pohjoismaisen vapaaehtoissektorin yhteiskunnallista roolia, on usein korostettu sitä näkökulmaa, jossa järjestösektori on nähty julkista sektoria täydentävänä eikä niinkään korvaavana tekijänä. Talvveluiden kilpailuttamisen lisääntymisen myötä yhtenä kehityssuuntana näyttää ilmenevän julkisen talvvelun tuotannon korvaaminen yksityisen tai kolmannen sektorin toimesta. Järjestösektori on voittoa tavoittelematon sektori ja sillä näyttäisi olevan erityisen paljon voimavaroja kulttuurin, harrastustoiminnan sekä liikuntatalvveluiden tuottamiseen. (Helan-

der & Laaksonen, 1999.) Tukihenkilötoiminnankin muotoina ovat liikuntaystävänä olo sekä tuettavan kanssa erilaisiin kulttuuritoimintoihin osallistuminen tuettavan ja tukijan mielenkiinnon ja halun mukaan.

Aiheena tukihenkilötoiminta ja sitä tuottava järjestösektori ovatkin siis ajankohtaisia, sillä yhteiskunnan huono rahatilanne vaikuttaa siihen, miten paljon ja minkä laatuista sosiaali- ja terveystalvueluita julkinen sektori kykenee tarjoamaan. Tässä esille nouseekin järjestösektorin asema koko sosiaali- ja terveystalvueluiden ketjussa ja järjestösektorin tarjoama vapaaehtoisvoimin toteutettava tukihenkilötoiminta. Tukihenkilötoiminnan koetaan antavan itselle tarpeellisuuden tunnetta sekä voi kokea voivansa olla avuksi toisille ihmisille. Tukihenkilötoiminnan koetaan olevan myös oikein organisoituna toimintaa, joka on teho-hyöty suhteeltaan erinomaista toimintaa. Varoja toiminnan ylläpitämiseen ei kulu paljon, sillä tukihenkilöt toimivat vapaaehtois pohjalta, eivätkä he saa työstään palkkaa.

2 TAUSTA JA TAVOITTEET

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni taustasta ja tavoitteista sekä tutkimuskysymyksistä ja kerron hieman tukihenkilötoiminnasta yleisellä tasolla, mitä se on. Tässä luvussa tuon esille myös yhteistyötahoani Seinäjoen Järjestötalolla toimivaa tukihenkilöväilystä. Kuvaan omaa lähtökohtaani ja kiinnostustani tähän opinnäytetyöhön ja sen aiheeseen sekä tarkastelen aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia vapaaehtoistoiminnan teemaan liittyen.

2.1. Tukihenkilötoiminnan määritelmä

Tukihenkilön tarkoituksena on tukea perhettä, yksilöä tai yhteisöä neuvoen, aktivoiden, auttaen ja rohkaisten etsimään ratkaisuja (Maula 1995,6, Nymanin 1999, 21 mukaan). Korhosen mukaan (2005, 7) tukihenkilötoiminta on laajasti käytetty ja perinteinen vapaaehtoistoiminnan muoto. Hän toteaa, että tukihenkilötoimintaa järjestävät monet eri sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Se, kenelle voi toimia tukihenkilönä on Korhosen mukaan hyvin laaja käsite, sillä nuorten ja lasten lisäksi tukihenkilönä voi toimia esimerkiksi vammaiselle, apua tarvitsevalle sairaalle tai vaikkapa maahanmuuttajalle. Korhonen myös toteaa, että tukihenkilöiden sekä muiden vapaaehtoista auttamistyötä tekevien ihmisten antamalla työpanoksella on suuri yhteiskunnallinen merkitys. Lisäksi tukihenkilönä toimivilla kuin muillakin vapaaehtoista auttamistyötä tekeville on oma tärkeä paikkansa yhteiskunnan auttamisjärjestelmässä.

2.2. Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää tukihenkilöinä toimivien kokemuksia ja näkemyksiä tukihenkilötoiminnasta. Pyrkimyksenä on saada nimenomaan tukihenkilönä toimivan ääni ja mielipiteet kuuluviin, eikä keskittyä niinkään siihen, mitä tukihenkilötoiminta antaa tuettavalle. Tavoitteena on selvittää, mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla voi olla tukihenkilöinä toimiville. Sekä kartoittaa tukihenkilöi-

den näkemyksiä siitä, millaisena he kokevat tukihenkilötoiminnan merkityksen koko sosiaali- ja terveystalouden ketjussa.

2.3. Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni kaksi keskeistä tutkimuskysymystä ovat:

1. Mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tukihenkilönä toimivalle?
  - Mitä hyvää
  - Mitä huonoa
2. Mikä merkitys tukihenkilötoiminnalla on koko sosiaali- ja terveystalouden ketjussa?

2.4 Opinnäytetyön yhteistyötaho

Opinnäytetyöni yhteistyötahona toimii Seinäjoen Järjestötalolla toimiva tukihenkilöväily. Tukihenkilöväilykselle on nimetty toimialavastaava, Anne Sironen, joka vastaa tukihenkilöväilyksestä koko Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella. Hän myös kouluttaa Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueen tukihenkilöt ja pyörittää Seinäjoen ammattikorkeakoulussa vapaavalintaisena opintona tukihenkilökursseja.

Seinäjoen Järjestötalolla tukihenkilötoiminta alkoi vuosina 2006–2008 Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella toimineen, Vertaisuudessa on voimaa-projektin pohjalta. Projektia hallinnoi Yhteisöjen Yhdistys ry. Vertaisuudessa on voimaa-projektin myötä, haluttiin luoda kattava tukihenkilöverkosto koko Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueelle, luoda tukihenkilöväily ja tukihenkilöiden ohjaaminen, kehittää vertaisryhmätoimintaa sekä vakiinnuttaa yhteistyötä ja toimintaa kuntien, seurakuntien ja järjestöjen kanssa. Seinäjoen Järjestötalo käyttää tukihenkilönimikettä, Suomen Punainen Risti käyttää ystävätoiminta nimikettä ja osa toimijoista puhuu vapaaehtoisista. Yhteistyössä eri järjestöjen ja yhdistysten

kanssa tukihenkilöistä koulutetaan nimikkeestä huolimatta. Vuodesta 2009 lähtien tukihenkilötoiminnalla on ollut käytössään Raha-automaattiyhdistyksen jatkuva-luoteinen Ak-avustus. Tällä hetkellä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella on tukihenkilöitä/vapaaehtoisia noin 200–250 henkilöä. (Sironen 2014.)

2.5. Oma lähtökohta opinnäytetyöhön

Oma tietämykseni tukihenkilötoiminnasta oli varsin vähäinen lähtiessäni toteuttamaan opinnäytetyötä tukihenkilöiden näkökulmasta. Itselläni ei ole aiempaa kokemusta tukihenkilötoiminnasta enkä ole myöskään itse koskaan toiminut tukihenkilönä. Tiesin, että Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on mahdollista valita vapaavalintaisena opintona tukihenkilökurssi, mutta tuolloin en vielä asiasta kiinnostunut. Oikeastaan koko ajatus juuri tästä aiheesta lähti yhteistyötaholta, jolle soittelin yhteistyön mahdollisuuden toivossa. Asiaa tarkemmin pohdittuani ja mietittyäni, totesin aiheen kiinnostavan minua ja opinnäytetyön näkökulma, joka on tukihenkilönä toimivan näkökulma, oli mielestäni sellainen, josta ei välttämättä olisi niin paljon tietoa, kuin tuettavan näkökulmasta.

Omaa mielenkiintoani aiheeseen lisäsi osaltaan se, ettei minulla ole aiempaa kokemusta järjestötoiminnasta ja järjestömaailmasta. Minulle on ollut vierasta se, millaista apua eri järjestöt ja erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöt pystyvät tarjoamaan ihmisille pienillä rahasummilla ja myös ilmaiseksi, kuten tukihenkilötoiminta. Omaa opinnäytetyön aihetta pohtiessani ja sen sisältöihin perehtyessäni, on minulle koko ajan suuremmassa määrin ilmennyt se tosiasia, että nykyisessä yhteiskunnassa järjestötoiminnalla ja sen tarjoamalla sosiaali- ja terveysalan palveluilla tulee olemaan varmasti kasvava kysyntä tulevaisuudessa.

2.6. Aikaisemmat tutkimukset opinnäytetyön aiheeseen liittyen

Tukihenkilötoimintaan kytkeytyy vahvasti vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistyö, sillä tukihenkilöinä toimivat ovat aina vapaaehtoisia ja he lähtevät mukaan tukihenkilötoimintaan omasta halustaan, mielenkiinnostaan, mahdollisten uusien sosiaalisten kontaktien löytämisen toivossa ja yleensä päällimmäisenä halusta auttaa toisia

ihmisiä. Niin tukihenkilötoiminnassa, kuin missä tahansa muussakin vapaaehtoistoiminnassa, on olemassa osapuoli, joka saa vapaaehtoistyöstä jotain ja vapaaehtoisesti työskentelevä on antavana osapuolena. Vaikka lähtökohta olisikin alussa tämä, kääntyy asia kuitenkin usein niin, että myös vapaaehtoistyökijä tai tukihenkilö on saavana osapuolena. Niin tuettava kuin tukijakin saavat toinen toisiltaan sosiaalista tukea. Tuon esille kaksi tutkimusta, jotka molemmat on tehty vapaaehtoisuudesta.

Vapaaehtoisuus- pala elämää 2003 on Oulussa tehty tutkimus, jonka pohjana on Parasta Lapsille ry ja sen sisällä toiminut Ankkuri-perheprojekti, joka käynnistyi keväällä 2002 ja kesti vuoden 2005 alkuun. Hanke syntyi Oulun kaupungin ehkäisevän perhetyön tarpeeseen. Ankkuri-projektissa yhdistyy Oulun kaupungin perhetyö sekä Parasta Lapsille ry:n vapaaehtoistyö. Kohderyhmänä projektissa ovat perheet ja heidän lapsensa. Vapaaehtoisten työhön projektissa kuuluu vertaistoinnin vetäminen, lasten ja vanhempien toiminnan toteutus, perheryhmien yhteistoiminnan toteutus, alustettujen keskusteluiden toteutus sekä virikkeiden, elämyksellisyyden ja uuden toimintaympäristön antaminen. (Hokkanen 2003, 8-10.)

Tässä kyseisessä tutkimuksessa vapaaehtoisuutta tutkittiin kohderyhmässä, jonka jäsenet olivat toimineet vapaaehtoisina Ankkuri-projektin käynnistymisen aikaan tai joilla oli aikaisempaa kokemusta vapaaehtoisena toimimisesta. Tutkimukseen haastateltavat henkilöt valittiin siten, että ajatuksena käytettiin oman elämänsä ja vapaaehtoisuuden yhteen kietoutumista. Kuitenkin tutkimus on vain yksittäinen tapaustutkimus, jossa tutkitaan tietyn paikkakunnan yhden tietyn yhdistyksen vapaaehtoisia ja heidän vapaaehtoistyötään elämänsä osana. Ei voida siis sanoa, että kaikkialla vapaaehtoiset toimivat samoin ja ajattelevat vapaaehtoisuudesta elämänsä osana samoin, vaan tutkimus on vain pieni otos vapaaehtoisista. (Hokkanen 2003, 21–25.)

Tutkimuksessa vapaaehtoisilta kysyttiin, mikä on kanava ensikosketukselle järjestöihin ja kaikista vastanneista 26 %:a oli sitä mieltä, että oppilaitokset ovat ensikosketus järjestömaailmaan. Vastanneista 18 %:a oli sitä mieltä, että ensimmäisen kosketuksen järjestöihin saa joko oman perheen kautta tai tuttavilta ja ystäviltä. (Hokkanen 2003, 39.) Tutkimus tuotti myös tuloksia vapaaehtoistyön mielekkyydestä. Yhtenä tuloksena tutkimuksessa saatiin, että vapaaehtoiseksi lähtemällä

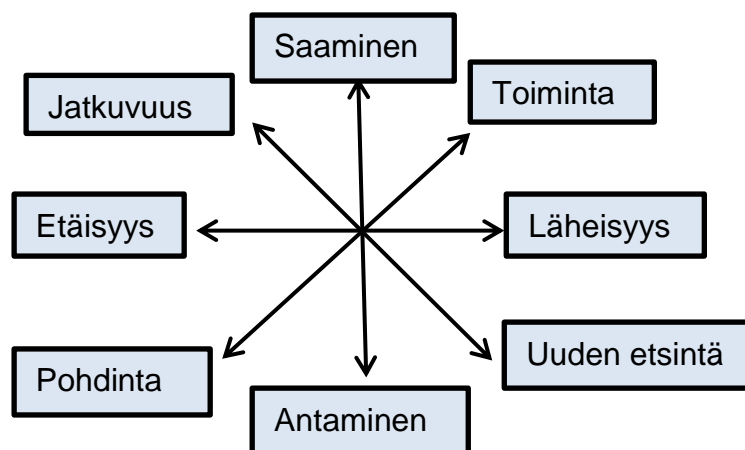
ihminen haluaa rikastuttaa omaa elämäänsä. Toinen tulos oli, että vapaaehtoistoiminnan myötä ihminen saa nähdä ja kokea erilaisia ihmiskohtaloita sekä elämäntapoja. Yhtenä oleellisena tuloksena saatiin myös se, että vapaaehtoisena toimiminen yksin ja yhdessä muiden vapaaehtoisten kanssa, sai ihmisen tuntemaan, että hän on osa jotain suurempaa oman vapaaehtoispanoksensa kautta. (Hokkanen 2003, 60–62.)

Vapaaehtoistoiminnan timantti- Miten mallintaa motivaatiota? on 2005 tehty pienimuotoinen tutkimus siitä, miten vapaaehtoisten motivaatiota työhönsä voitaisiin mallintaa. (Kuvio1) Mallintamisen tavoitteena on pyrkiä ymmärtämään vapaaehtoisina toimivien motivaatiota työhönsä heidän kokemuksensa ja toiminnan yksilöllisistä merkityksistä käsin. Tutkimukseen haastateltiin kahdeksatoista ihmistä, jotka koostuivat sekä miehistä että naisista ja joiden ikäjakauma oli 29–68 ikävuosien välillä. (Yeung 2005, 104–106.) Kaikki haastateltavat ovat Suomen evankelisluterilaisen kirkon tai sen sisällä toimivien kirkollisten yhdistysten jäseniä. Haastattelujen ja tutkimuksen pääteemat koskivat vapaaehtoisten yksilötason kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta. Tutkimuskohteeksi valikoitui evankelisluterilaisen kirkon vapaaehtoistyö siksi, että voitaisiin tutkia uskonnollisuutta ja arvoja vapaaehtoisuutta liittyen. Tutkimuksessa kävi kuitenkin ilmi, ettei haastateltavia voinut kuvata äärimmäisen kirkkoon suuntautuneiksi tai uskonnollisiksi vapaaehtoisiksi. (Yeung 2005, 106–107.)

Haastatteluiden perusteella saatiinkin kootuksi timanttimalli (Kuvio1), joka kattaa suuren joukon yksilöllisiä kokemuksia ja kuvauksia vapaaehtoisena toimimisen motivaatiosta. Motivaation eri elementtejä oli yhteensä 767 ja näistä jokainen voitiin sijoittaa johonkin kohtaan timanttimallia. Tutkimustuloksena vapaaehtoistoiminnan suurimmaksi motivaatioksi nousi saaminen/antaminen. Vapaaehtoistyö on mahdollisuus toteuttaa itseään ja omia vahvuuksiaan ja samalla voi auttaa toisia ihmisiä ja antaa heille hyvää. Saaminen ja antaminen ovat siis molemminpuolisia tapahtumia. (Yeung 2005, 107–111.) Toisena motivaation lähteenä vapaaehtoistoiminnassa oli jatkuvuus/uuden etsintä. Jatkuvuudella tarkoitettiin jo olemassa olevaa toimintaa ja sen jatkumista. Tuttuus luo turvallisuutta ja kynnys osallistua vapaaehtoistoimintaan pienenee. Toisaalta taas vapaaehtoiset etsivät uudenlaista toimintaa ja uudenlaisia työmuotoja ja uuden etsimisellä tarkoitettiin myös vasta-

painon hakemista suhteessa omaan elämään ja omaan elämäntilanteeseen. Vapaaehtoistoiminta saatettiin kokea myös uuden oppimisena ja uusien haasteiden etsimisena. (Yeung 2005, 112–113.) Kolmantena motivaation lähteenä tuli esiin etäisyys/läheisyys. Etäisyydellä haastateltavat tarkoittivat sitä, että vapaaehtoistoiminnan tulee olla myös joustavaa ja että he voivat myös itse asettaa rajoja toiminnalle, kuinka aktiivisia he haluavat toiminnassa olla. Läheisyydellä taas haastateltavat tarkoittivat sitä, että heillä oli vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtiessään toive uusista ihmissuhteista ja ryhmään kuulumisesta. Sosiaaliset kontaktit siis ovat olennainen osa vapaaehtoistoimintaan ja motivoiva tekijä toimintaan osallistuttaessa. (Yeung 2005, 113–115.)

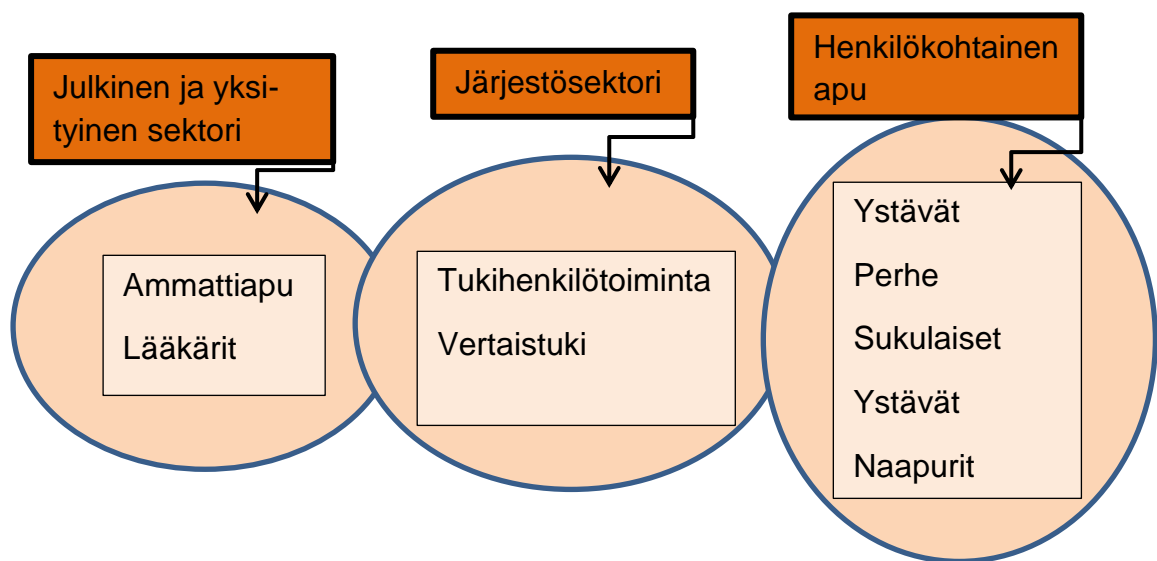
Viimeisenä motivaation lähteenä tutkimuksessa (Kuvio 1) ilmeni pohdinta/toiminta. Toiminnalla haastateltavat tarkoittivat sitä, että yksi keskeinen vapaaehtoistoiminnan motivaatiotekijä on juuri sen toiminnallisuus ja sillä moni paikka esimerkiksi tyhjäksi jäänyttä aikaa vaikkapa eläkkeellä jäännin jälkeen Pohdinnalla taas tarkoitettiin toiminnan arvojen ja omien arvojen pohdintaa ja kuinka ne kohtaavat toisensa. Kyseiset haastateltavat olivat kristillisten järjestöjen toimijoita, joten heille tärkeää saattaa olla vapaaehtoistoiminnan ja omien henkilökohtaisten elämänarvojen kohtaaminen vapaaehtoistyössä. (Yeung 2005, 116–117.)

Kuvio 1. Vapaaehtoismotivaation timanttimalli.
Mukailtu Yeungin (2005) mukaan.

3 YHTEISKUNNAN AUTTAMISJÄRJESTELMÄ

Suomessa sosiaali- ja terveysalan auttamismahdollisuudet jakautuvat kolmeen lohkoon. (Kuvio 2) Ihmisiä voidaan auttaa niin ammattitasolla kuin henkilökohtaisellakin tasolla ja auttamismahdollisuuksia löytyy paljon, jos niistä tiedotetaan ihmisille. Yhteiskunnan auttamisjärjestelmästä on tehty asian selkiyttämiseksi kaavio, joka kokoaa selkeästi ja yksinkertaisesti sen, mitkä tahot voivat osallistua ihmisen auttamiseen sosiaali- ja terveysalalla. (Korhonen 2005, 8.)

Kuvio 2. Yhteiskunnan auttamisjärjestelmä.

Mukailtu Korhosen (2005) mukaan.

Korhosen (2005, 8) mukaan yhteiskunnan auttamisjärjestelmä koostuu kolmesta alueesta: niin sanotusta henkilökohtaisesta avusta, järjestösektorin antamasta avusta sekä julkisen ja yksityisen sektorin antamasta avusta (kuvio2). Korhonen toteaa, että kaikista lähimpänä ihmistä on henkilökohtainen apu, sillä se kattaa ystävät ja sukulaiset sekä ne muut ihmiset, jotka ovat tärkeitä ja lähellä tarvittaessa. Hän sanoo myös, että kun ihmistä kohtaa jokin ongelma, kääntyy hän usein ensimmäisenä jonkin läheisen ihmisen puoleen.

Toiseksi lähimpänä ihmistä Korhosen (2005, 8) kaavion (Kuvio2) mukaan on joko julkinen ja yksityinen sektori tai järjestösektori riippuen ihmisen kokeman ongelman laadusta. Jos ihmisen ongelman laatu on sen luonteinen, että hän tarvitsee lääkäriä tai muuta ammattiapua, on julkisella ja yksityisellä sektorilla tässä kohtaa suuri merkitys yhteiskunnan auttamisjärjestelmässä. Korhosen (2005,8) kaavion (kuvio 2) mukaan järjestösektori sijoittuu usein monilta osin ihmisten henkilökohtaisten verkostojen ja julkisten palveluiden välille. Esimerkiksi tukihenkilönä toimiva ihminen ei kuulu autettavan henkilön lähipiiriin mutta hän ei myöskään ole ammatiauttaja. Kirjassa Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä, puhutaan siitä, että tukihenkilötoiminnan yksi tärkeä tarkoitus on sekä toimia terveydenhuollon kanssa tiiviissä yhteistyössä että täydentää perusterveydenhuollon palveluja. Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöillä on keskeinen rooli siinä, kun arvioidaan tukihenkilötarvetta ja myös keskeinen rooli tukihenkilötoiminnasta tiedottamisessa ja mainonnassa. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 65.)

3.1 Yksityinen sektori

Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi (2005, 33) määrittelevät yksityiset sosiaali- ja terveysalan palvelut siten, että niillä tarkoitetaan niitä palveluita, jotka ovat muiden kuin kunnan, kuntayhtymän, seurakunnan tai valtion tuottamia. Yksityiseltä sektorilta voidaan ostaa palveluita esimerkiksi kuntiin ostopalveluna. Yksityisiä sosiaalipalveluita valvotaan tarkasti ja valvonnasta on säädetty laki, jonka mukaan valvontaa voivat hoitaa kunnat sekä lääninhallitukset. Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman (Valtioneuvoston kanslia, 22.6.2011, 59) mukaan lainsäädäntöä, joka koskee yksityisiä terveys- ja sosiaalipalveluita, tullaan selkiyttämään ja yhdistämään. Lääkäripalveluyritykset Ry:n (2014) mukaan yksityisen sektorin tuottamia terveyspalveluita on kaikista terveyspalveluista joka viides. Erityisesti terveyspalvelualueilla yksityisen sektorin tuottamien palveluiden osuus on yli puolet kaikista tuotetuista palveluista.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan (Yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut 18.7.2012) yksityisten terveys- ja sosiaalipalveluiden tehtävänä on täydentää julkisia palveluita. Ministeriön mukaan sosiaali- ja terveyspalveluista yksityisten palve-

luiden osuus on 2000-luvun aikana ollut jatkuvassa kasvussa ja kaikista sosiaali- ja terveystalvveluista yksityisten palveluiden tuottajien tuottamaa palvelua on ollut runsas neljäsosa. Sosiaali- ja terveystalan lupa- ja valvontaviraston (2014) mukaan yksityisten sosiaali- ja terveystalvveluiden tuottajien on haettava lupa toiminnalleen Valviralta eli sosiaali- ja terveystalan lupa- ja valvontavirastolta tai aluehallintovirastolta. Valviralta lupaa haetaan siinä tapauksessa, että yksityistä sosiaali- tai terveystdenhuollon palvelua on useamman aluehallintoviraston alueella.

3.2 Julkinen sektori

Sosiaali- ja terveystalvvelujen kehukset rajaavat tällä hetkellä Suomessa pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen tekemä hallitusohjelma (22.6.2011, 56), joka määrittelee sosiaali- ja terveystalvvelut siten, että niiden keskeinen tehtävä Suomessa on edistää väestön hyvinvointia ja terveysttä. Avainasemassa ovat ennaltaehkäisevä työ ja perustalvvelut. Tarkoituksena on myös hallituskauden aikana ottaa käyttöön matalankynnyksen terveyst- ja sosiaalitalvveluja. Sosiaali- ja terveystministeriön mukaan (14.2.2012) sosiaali- ja terveystalvveluiden järjestämistvastuu on kunnilla. Jokainen kunta voi tuottaa omat sosiaali- ja terveystdenhuollon palvelunsa itse tai vastaavasti kunnat voivat muodostaa keskenään kuntayhtymiä, jolloin ne tuottavat tarvittavat talvvelut yhdessä. Kuntien järjestämää sosiaali- ja terveystdenhuoltoa tuetaan valtion taholta sen maksamalla valtionosuudella. Valtionosuus määrytyy sen mukaan kuinka paljon kunnassa on asukkaita, sairastavuuden sekä asukkaiden ikäjakauman perusteella. Myllymäen ja Tetrin (2001, 119) mukaan monet nykyisistä julkisen sosiaali- ja terveystoimen ylläpitämistä talvveluista ovat alun perin järjestöjen alulle panemia. Myllymäen ja Tetrin mukaan ne ovat ajan myötä vähitellen siirtyneet julkisyhteistöjen hoidettaviksi.

Sosiaali- ja terveystministeriö (2014) tiedottaa myös 25.6.2014 ratkaisuun päätyneestä Sote-uudistuksesta, jonka mukaan tulevaisuudessa sosiaali- ja terveystalvveluiden tuottaminen ja järjestäminen tullaan erottamaan toisistaan. Sosiaali- ja terveystalvveluiden järjestämistvastuu tulee olemaan viidellä sote- eli sosiaali- ja terveystalueella. Jokaisen sote-alueen kuntayhtymän tulee vastata siitä, että kyseisen alueen asukkaiden saatavilla on heidän tarvitsemansa sosiaali- ja terveystalv-

velut. Palveluiden tuottamisesta vastaa kuntayhtymä tai kunta ja näillä tulee olla kyky vastata hoitavista, korjaavista, ehkäisevistä, kuntouttavista sekä muista sosiaali- ja terveyspalveluista yhtenäisenä kokonaisuutena. Sote-alueiden toimintaa tulee rahoittamaan kunnat kunnan asukaslukuun perustuvalla maksulla. Maksun määrään vaikuttaa kunnan asukasluvun lisäksi myös sairastavuus ja ikärakenne. Terveyden- ja sosiaalihuollon järjestämis- ja rahoitusvastuu kuuluu myös pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman (22.6.2011, 57) mukaan joko sote-alueelle eli sosiaali- ja terveydenhuoltoalueelle tai kunnalle. Kunnilla on mahdollisuus tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut joko itse tai ostaa ne yksityisiltä palveluntuottajilta kuten esimerkiksi säätiöt, yritykset tai järjestöt tai ostaa ne muilta kunnilta. Seurakuntien ja järjestösektorin kokemuksia ja osaamista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tuottamisessa tullaan hyödyntämään tulevaisuudessa.

3.3 Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaiseen apuun yhteiskunnan auttamisjärjestelmässä kuuluvat niin ystävät, perhe, naapurit, sukulaiset sekä työkaverit. Jokaiselle näistä on mahdollisuus ohjata ja auttaa tuttua ihmistä erilaisten palveluiden piiriin mutta heillä on myös hyvä tuntemus ihmisestä ja avun tarvitsijasta ja joskus pelkkä keskustelu hyvän ystävän tai sukulaisen kanssa voi riittää avuksi ja se voi antaa uusia näkökulmia elämään. Myös Korhonen (2005,8) toteaa, että jos ihmistä kohtaa elämässä jokin uusi ja odottamaton ongelma, kääntyy hän usein ensimmäiseksi jonkun ystävän tai sukulaisen puoleen.

Henkilökohtaiseen apuun liittyy myös tiiviisti yhteisöllisyyden käsite. Paasivaara & Nikkilä (2010, 11–12) määrittelevät yhteisöllisyyttä siten, että sen yleiskäsitteen katsotaan kuvaavan ihmisten välisiä monenlaisia yhteistyömuotoja. Yhteisöllisyyttä voidaan katsoa myös mikro- eli yksilönäkökulmasta. Tällöin yhteisö koostuu yksilöistä mutta on paljon enemmän kuin sen sisältämät yksilöt. Yhteisön sisällä yksilöiden motivaatiotilat sekä omat asenteet vaikuttavat vahvasti siihen, kuinka valmiita yksilöt ovat muun muassa sitoutumaan yhteisön tarpeisiin tai kuinka valmiita he ovat yhteistyöhön toisten yksilöiden kanssa. Yhteisön sisällä yksilöt voivat muun

muassa osallistua toisten auttamiseen sekä tiedon jakamiseen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2014) määrittelee yhteisöllisyyttä myös siten, että mitä enemmän yhteisö on yhdessä ratkonut pulmia ja mitä moninaisempi on sen verkosto, sitä vahvempi siitä tulee. Yhteisöllisyys on terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan myös kokemuksellinen asia. Kokemus siitä, että sinusta välitetään ja kokemus, että asioihin voi vaikuttaa ja voi olla osallinen niihin, on yhteisöllisyyden ydinasioita. Yhteisöllisyys myös rakentuu yhteisön sisällä olevien yksilöiden välisestä vuorovaikutuksesta ja suhteista.

Yhteisöllisyyden käsitteeseen kuuluu taas tiiviisti sosiaalisen pääoman käsite ja niin sanottu me-henki. Hyypän (2005, 25) mukaan me-henki on usein sellaista, että se vaikuttaa ihmisryhmissä ja väestössä siten, etteivät yksittäiset ihmiset tiedosta sitä. Tiedusteltaessa asiasta ihmisryhmän jäseniltä, näkyy heidän käsityksensä me-hengestä naapureiden auttamisena ja lasten perään katsomisena. Tämä tarkoittaa Hyypän mukaan siis sitä, että ihmisryhmän, kylän, kaupunginosan, väestön tai kaupungin luonne on yhteisöllinen. Ruuskanen (2002, 16) määrittelee sosiaalisen pääoman käsitettä siten, että se liittyy yksilön jäsenyyteen toisiaan arvostavien, samankaltaisten henkilöiden tai organisaatioiden verkostossa. Toisin sanoen se siis liittyy yksilön jäsenyyteen johonkin yhteisöön. Sosiaalisella pääomalla Ruuskanen mukaan viitataan usein myös normeihin, sosiaalisiin verkostoihin sekä luottamukseen, joilla on kykyä edistää verkoston jäsenten välisien resurssien hyödyntämistä, toimintojen yhteensovittamista sekä verkoston jäsenten välistä yhteistoimintaa.

4 KOLMAS SEKTORI

Järjestöjen näkyvyys ja niiden tarjoamat palvelut yleistyvät yhä enemmän nyky-yhteiskunnassa. Mitä huonommin valtiolla ja kunnilla menee, sitä enemmän järjestöt nostavat päätään ja huomaavat ne palveluiden tarpeet, joita valtio ja kunnat eivät pysty tarjoamaan. Tämä näkyy erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnassa ja niiden perustamisessa. Tässä luvussa käyn läpi kolmatta sektoria ja sen sisällä toimivia sosiaali- ja terveysjärjestöjä. Tässä luvussa avaan myös sosiaalisen tuen-, vertaistuen-, vapaaehtoistoiminnan- sekä tukihenkilötoiminnan käsitteitä.

4.1 Kolmannen sektorin käsite

Kolmannelle sektorille annettujen nimitysten määrä kuvaa toimintakentän laaja-alaisuutta ja se myös lisää kolmannen sektorin hahmottamisen haasteellisuutta. Myös termin, kolmas sektori, ymmärtäminen saattaa olla haastavaa, mutta pääasiassa termillä pyritään kuvaamaan markkinoiden, valtion ja kotitalouksien välisiä suhteita. Kolmas sektori nähdään usein myös julkisen sektorin ja valtion leikkauspisteenä. (Mykkänen-Hänninen 2007, 16.) Järjestötoiminta on ollut Suomessa aina vilkasta. Sen juuret ovat jo kaukana 1800 ja 1900-luvun vaihteessa, jolloin ensimmäisiä järjestöjä perustettiin. Alun perin järjestötoiminta oli hyvin pitkälti hyväntekeväisyys toimintaa, jonka taustalla oli kasvava köyhyys kansalaisten keskuudessa. Yksi vanhimmista Suomeen perustetuista järjestöistä on Suomen Punainen Risti, joka perustettiin jo 1877. 1900-luvun puolella. Syntyneiden järjestöjen ajatusten taustalla oli enenevässä määrin halu vaikuttaa yhteiskunnan epäkohtiin sekä sen kehityssuuntiin ja saada aikaan muutosta. (Vuorinen, Särkelä, Perälähti, Peltosalmi & Londén 2004, 8-11.)

Kolmas sektori eli järjestösektori on yhä edelleen vielä hieman tuntematonta aluetta monelle ihmiselle. Kuitenkin se nähdään tässä nyky-yhteiskunnassa hyvänä mahdollisuutena luoda uutta ja mielekästä toimintaa niin palkkatyön ulkopuolelle kuin palkatuille työntekijöillekin. Myös poliittiset päättäjät ovat huomioineet ja kiinnostuneet kolmannen sektorin luomista mahdollisuuksista esimerkiksi yhtenä kei-

nona vähentää työttömyydestä seuraavia negatiivisia vaikutuksia. (Rönneberg 1998, 10–11.) Järjestökenttää Suomessa kuvaa hyvin myös sen hierarkkinen rakenne. Kaikkein ylimpänä järjestöjen hierarkiassa on usein jokin järjestöjen yhteinen keskusjärjestö. Sen alapuolelle sijoittuvat valtakunnalliset liitot ja edelleen niiden alle piirit tai muut alueelliset organisaatiot. Kaikkein alimpana ja lähimpänä kansalaisia hierarkiassa ovat eri järjestöjen paikallisyhdistykset. (Vuorinen ym. 2004, 12; Helander 1998, 12.) Oman näkökulmansa ja asenteensa kolmanteen sektoriin Myllymäen ja Tetrin (2001, 124) mukaan asettaa se, että kolmannen sektorin arvoasetelma ja tutkimusnäkökulma on usein ollut varsin kapea. Arvoasetelma ja tutkimusnäkökulma ovat usein koostuneet julkisen sektorin toiminnallisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta epäonnistumisesta sekä yksityisen sektorin markkinaperusteisesta osasta. Myllymäen ja Tetrin mukaan kolmanteen sektoriin kuuluvien organisaatioiden on usein oletettu valitsevan muista sektoreista poikkeavat toimintamallit. Samalla julkisen- ja yksityisen sektorin oletetaan toimivan juuri päinvastaisella tavalla, vähäisellä solidaarisuudella, epärationaalisesti, kaukana kansalaisista ja formaalisti.

Järjestöjen toiminnan rahoittaminen tapahtuu kolmella eri lähteellä, joita ovat julkinen rahoitus, yksityiset lahjoitukset sekä oma rahoitus, joka yleensä tapahtuu esimerkiksi jäsenmaksuja keräämällä (Raninen, Raninen, Toni & Tornaesus 2008, 132). Järjestösektorilla yksi tärkeimmistä rahoituksista tapahtuu Raha-automaattiyhdistyksen, RAY:n toimesta. Tämän rahoituksen ansiosta satojen sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaedellytykset ovat turvattu Suomessa. (Vuorinen ym. 2014 13; RAY 2013.) Raha-automaattiyhdistys on toiminut jo vuodesta 1938 ja se on julkisoikeudellinen yhdistys, joka perustettiin keräämään varoja terveys- ja sosiaalialan järjestöjen toimintaan rahapelitoiminnan avulla (Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 24). Myllymäen ja Tetrin (2001, 30) mukaan raha-automaattiyhdistyksen rahoitusprosentti on noin 20 %, sillä Ray:n keräämän seuranta-aineiston pohjalta tehdyssä tutkimuksessa mukana oleilla järjestöillä yksityisrahoitusta oli noin 70 % ja raha-automaattiyhdistykseltä tullutta rahoitusta 20 %. Myllymäen ja Tetrin mukaan järjestöillä on myös mahdollisuus saada rahoitusta sosiaali- ja terveysministeriöltä, työvoima- ja elinkeinokeskuksilta, kunnilta sekä toisilta yhdistyksiltä ja säätiöiltä. Nämä rahoittajat lukeutuvat sosiaali- ja terveysjärjestöjen kolmesta päärahoitus lähteestä julkiseen rahoitukseen. Myllymäki ja Tetri

toteavat vielä, että järjestöt käyttävät usein työvoimana kunnan tai valtion työllistämistuella työllistettyjä ja järjestöillä on usein mahdollisuus saada myös ei-rahallista tukea, kuten esimerkiksi alennuksia tilojen vuokrista, toimistokone lahjoituksia, tilojen ilmaisia käyttöoikeuksia, ilmaista mainostilaa, asiantuntija-apua sekä arpajaisvoittolahjotuksia.

4.2 Sosiaali- ja terveystajrjestöt

Sosiaali- ja terveystajrjestöt kattavat valtavan skaalan erilaisia sosiaali- ja terveystalan ongelmia, joihin jarrjestöt pyrkivät omalla työllään etsimään ratkaisuja. Sosiaali- ja terveystajrjestöjen alle kuuluu erilaisia potilasjarrjestöjä, pitkäaikaistyöttömille suunnattuja jarrjestöjä, eläkeläisille suunnattuja jarrjestöjä sekä potilaiden omaisille suunnattuja jarrjestöjä. Valikoima on niin suuri, että lähes jokaiselle sosiaali- ja terveystalan alle kuuluvaan ongelmaan löytyy oma jarrjestönsä.

Särkelän, Vuorisen ja Peltosalmen (2005, 18) mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa sosiaali- ja terveystajrjestöillä on aina ollut erityinen asema, sillä niiden rakentuminen on tiiviisti kytkeytynyt yhteiskunnan kehitysvaiheisiin ja ne ovat heijastaneet sillä hetkellä ratkaisua vaatineita haasteita. Erilaiset sosiaali- ja terveystajrjestöt ovat yhtenä osana kansalaisyhteiskunnassa ja sillä tarkoitetaan toimintaa, joka on valtiosta vapaata ja jota ohjaavat toimintaan osallistuvat ihmiset. Möttönen ja Niemelä toteavatkin, (2005, 57) että, kun kuntaan tai kaupunkiin syntyy jokin sosiaali- tai terveystajrjestö, kertoo se jostain terveydellisestä tai sosiaalisesta ongelmasta sekä siihen liittyvästä toimintatarpeen olemassaolosta ja kyseiseen ongelmaan liittyvästä ihmisryhmästä. Esimerkkeinä Möttönen ja Niemelä kertovat, että esimerkiksi kun perustetaan päihdejarrjestö, ilmentää se päihdeongelmaisten olemassa oloa tai jokin potilasjarrjestö ilmentää jonkun sairauden olemassa oloa. Myllymäki ja Tetri (2001, 116) toteavat, että useiden sosiaali- ja terveystajrjestöjen perustamisessa on ollut mukana tavalla tai toisella jokin luottamushenkilö, julkisyhteisön virkamies tai viranhaltija, joka on nähnyt jarrjestön olemassaolon tietyn väestönsosan tai yhteiskunnan kannalta tarpeelliseksi.

Möttösen ja Niemelän mukaan (2005, 57–58) sosiaali- ja terveystajrjestöjen kehittymiseen ovat vaikuttaneet alun alkaen kansalaisten äänen kuuluminen ja sen

kuulumiseksi saaminen. Kun järjestö perustetaan, on sen taustalla usein jostakin ongelmasta kärsineet ihmiset tai heidän läheisensä. Järjestöissä ilmenee usein myös ongelman lisäksi ongelman ratkaisutavoite. Kun ongelma on tunnustettu todelliseksi, syntyy kansalaislähtöistä, yhteisöllistä ja vapaaehtoistyötä. Tällöin vertais-, lähimmäis- ja oma-apu saavat kanavan, jonka kautta auttaa sosiaali- ja terveysongelmista kärsiviä. Aikaa myöten, kun ihmiset tekevät järjestöissä työtä ongelmien ratkaisemiseksi, syntyy kansalaislähtöistä asiantuntijuutta. Tämä kansalaislähtöinen asiantuntijuus voi olla hiljaisen tiedon asiantuntijuutta, mutta se voi myös kehittyä tiedonkeruun ja tutkimuksen kautta ja tällöin koko alueen osaaminen ja tietämys kehittyvät.

Kunnat.net:ssä (2014) kerrotaan, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintakenttä jaetaan neljään sektoriin. Ensimmäinen sektori on taloudellinen sektori, jossa järjestöt toimivat tavaroiden ja palveluiden tuottajina. Toinen sektori on poliittinen sektori ja tällä sektorilla järjestöt osallistuvat päätöksentekoon muun muassa erilaisissa toimielimissä ja kunnissa. Kolmas sektori on sosiaalinen sektori, jolla järjestöt ovat erilaisten ihmissuhdeverkostojen sekä perheiden rinnalla sosiaalisia yhteisöjä, joissa ihmisten auttaminen tapahtuu vapaaehtoisesti ja ihmisillä on mahdollisuus vertaistukeen. Viimeinen eli neljäs sektori on kulttuurinen sektori, jolla järjestöt luovat omaa kulttuuriaan ja sen myötä pyrkivät muokkaamaan yhteiskuntaa erilaisuutta hyväksyvämmäksi sekä vammaismyönteisemmäksi.

4.3 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta on yksi iso osa sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa. Vapaaehtoistoiminta on luonteeltaan sellaista, että se kokoaa yhteen ihmisiä, jotka haluavat olla mukana, haluavat osallistua ja vaikuttaa sekä saada että antaa apua. Vapaaehtoistoiminta on muista ihmisistä välittämistä, yhteistä vastuullisuutta sekä yhdessä asioiden paremmiksi tekemistä (Helsingin kaupungin vapaaehtoistyön neuvottelukunta, 2014). Korhonen (2005, 7) määrittelee vapaaehtoistoimintaa siten, että sillä tarkoitetaan vapaasta halusta lähtevää toimintaa elinympäristön ja kanssaihminen hyväksi. Korhonen toteaaakin, että vapaaehtoistoiminta on tiiviisti kytköksissä ihmisten arvomaailmaan sekä siihen mitä ihminen pitää tärkeänä ja

mihin hän uskoo. Vapaaehtoistoiminta on myös mahdollisuus ihmisille toteuttaa itseään, vaikuttaa ja osallistua ja parhaimmillaan se antaa mielekästä sisältöä elämään ja innostaa ihmistä. Hyyppä (2005, 12) pohtii vapaaehtoistyön käsitettä siten, että demokratian perustana toimii kansalaisten vapaaehtoinen toiminta, mutta siitä huolimatta maailmasta suurin osa kärsii demokratiavajeesta.

Kahdeksankymmentäluvulla vapaaehtoistoimintaa määriteltiin järjestöjen toiminnaksi. Tämä oli palvelujärjestelmän näkökulma ja vapaaehtoistoiminnan katsottiin olevan toimintaa, joka täydentää ja tukee julkisia palveluja. Vielä kahdeksankymmentä luvulla vapaaehtoistoiminnalla ei nähty olevan kovinkaan suurta merkitystä ihmiselle itselleen eikä sillä ollut juurikaan arvoa. (Lehtinen 1997, 17.) Nykyään vapaaehtoistoiminta nähdään Lehtisen mukaan toimintana, joka luetaan merkittäväksi tukitoimeksi ihmiselle, joka tarvitsee tukea ja apua elämässään. Elämäntilanteet vaihtuvat ja kuka tahansa saattaa elämänsä aikana tulla sellaiseen tilanteeseen, että tarvitsee tukihenkilöä. Ihmiset voivat olla yksinäisiä ja tällöin he tarvitsevat tukihenkilön tuomaan apua yksinäisyyteen. Tukihenkilö voi olla myös ystävä, jonka kanssa lähdetään vaikka liikkumaan, jos yksin ulos ja lenkille lähteminen tuntuu haastavalta. Tukihenkilö voi toimia tukena melkein pä minkälaisessa tilanteessa tahansa. Lehtinen (1997,19) toteaaakin, että vapaaehtoistoiminnassa ensisijaisena näkökulmana tulisi olla ennaltaehkäisy. Korjaava työ ja vastuu siitä tulisi edelleen kuulua sosiaali- ja terveysalan ammattityöntekijöille ja vapaaehtoistyöntekijät keskittyisivät lähinnä ongelmien ennaltaehkäisyyn. Myös vastuun antaminen, itsestä ja toisista, vapaaehtoistoiminnan kohteena olevalle on tärkeää, sillä vapaaehtoistyön tulisi olla yhdessä tekemistä ja yhdessä ongelmien ratkomista, ei vain palveluiden tuottamista asiakkaalle.

Tammisto ja Lahtinen (1994, 98) tuovat kirjassaan esille hyvän näkökulman siihen, mitä mahdollisuuksia vapaaehtoistyöllä ja vapaaehtoistyöntekijällä on. Vapaaehtoistyö on nimenomaan vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa eikä apu ole samalla tavalla ammatillista, kuin esimerkiksi lääkärit tai vaikkapa kotisairaanhoido. Vapaaehtoistyöllä on mainio mahdollisuus lisätä asiakkaan elämänlaatua. Mahdollisuus laadun lisäämiseen kuitenkin riippuu pitkälti vapaaehtoisena toimivan omasta asennoitumisesta tekemäänsä työhön ja asiakkaansa kohtaamiseen. Myös asiakkaan omaisten ja vapaaehtoisena toimivan olisi hyvä tavata keskenään. Tällä voi-

daan ennaltaehkäistä väärinkäsityksiä, epäluuloja ja jopa omaisten huonoa omaa tuntoa siitä, ettei ehdikään vieraillla niin usein kuin haluaisi. Myös omaisten ja vapaaehtoisen välinen yhteydenpito on hyvä asia tiedonkulun kannalta sekä vapaaehtoistyöntekijän tarvitseman neuvojen ja tuen kannalta.

Yhteiskunnassamme tarjottavat maksulliset ja kaupalliset sekä ammattilaisten tuottamat palvelut ja erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelut ovat melko eri asia, kuin vapaaehtoisten antama välittäminen, apu ja tuki. Niin julkisella kuin yksityiselläkin puolella asiakas on aina asiakkaan roolissa ja työntekijällä on omat ammattinsa määrittelemät velvoitteet, vastuut ja aikataulut. Vapaaehtoisuuteen perustuvassa avussa taas hyvinvointi tuotetaan yhteistyössä auttajan ja autettavan kanssa ja hyvin keskeisenä piirteenä mukana kulkee vertaisuus. Vapaaehtoistoiminnan luonnetta kuvaakin hyvin se, että autettaessa toista ihmistä, voi autettavan kanssa ystäväyhteyttä ja häneen voi kiintyä. Näin ei ammatillisessa avussa voi tapahtua. (Raninen ym. 2008, 136.)

4.4 Tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoiminta on yksi niistä järjestösektorin toiminnan muodoista, joita ei saa julkiselta sektorilta. Tukihenkilötoiminta onkin siis järjestöjen toiminnan yksi keskeisimmistä palveluista, joita he tarjoavat ainoana palveluntuottajana sosiaali- ja terveydenhuollon kentällä. Lehtisen (1997, 17) mukaan tukihenkilönä toimivat ihmiset toimivat aina vapaaehtoisesti eivätkä he saa työstään rahallista korvausta. Vapaaehtoistoimintaa määritellään siten, että vapaaehtoisuuteen pohjautuva toiminta on eräänlainen prosessi. Siinä ihmiset ryhtyvät yhdessä voittamaan vaikeuksia sekä parantamaan elämänlaatua.

Toiminta on useimmiten vapaaehtoistyötä mutta siitä voidaan maksaa myös jonkinlainen palkkio tai matkakulut korvataan. Vapaaehtoisesti toimivaksi tukihenkilöksi sopii esimerkiksi aikuinen, joka on turvallinen ja luotettava ja jolla on oma halu toimia tukihenkilönä. Ihmisellä, joka lähtee mukaan tukihenkilötoimintaan, on oltava itsellään riittävän tasapainoinen elämäntilanne. Hänellä on oltava myös vilpittömän halu toimia auttajana motivoimassa itseään. Oleellista on myös se, että hänellä on tarpeeksi aikaa tukihenkilötoiminnalle ja tuettavalle ihmiselle. (Lastensuo-

jelun käsikirja 29.10.2013.) Lahtinen (2003, 15) toteaa, että tukihenkilötoiminnassa nousee esille myös eettinen puoli, kun lähtökohtana on pitkäkestoinen tukisuhde. Tukisuhteessa tulee ottaa huomioon monenlaisia eettisiä kysymyksiä ja aina tuettavan ja tukijan ajattelu eivät kohtaa. Voi olla niin, että tuettavan elämäntapa on täysin erilainen kuin tukijan ja tukija voi jopa ajatella sen olevan väärä tapaa elää ja toimia ja hän voi kokea, että tuettavan elämäntapa voi olla vahingollinen hänelle itselleen. Esille nouseekin siis kysymys, miten tällaiseen voi puuttua vai onko tukijalla edes oikeutta puuttua siihen. Oleellisia eettisiä kysymyksiä, joita tukihenkilöksi ryhtyessä tulisi miettiä, ovat Lahtisen mukaan, millainen on hyvä arjen auttaja ja hyvä tukihenkilö, millaista on hyvä elämä ja miten eri ihmiset näkevät ja kokevat sen ja mitä ovat oikea ja väärä ja onko muiden ihmisten mielestä samat asiat oikeita ja vääriä, kuin mitä ne ovat omasta mielestä.

Niin tukihenkilötoiminnassa kuin vapaaehtoistyössä ylipäättään on muutamia periaatteita, joiden mukaan tukihenkilöt toimivat ja jotka turvaavat tuen saajan yksilöllisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja luovat kaikin puolin turvallisen tukisuhteen yhdessä tukihenkilön kanssa. Myös osa näistä periaatteista luo turvaa tukihenkilönä toimivalle, jotta hänen ei tarvitse jäädä yksin omien ajatuksiensa kanssa, jos tuettavan kanssa ilmeneekin jotain ongelmia, joihin oma osaaminen ei enää riitä. Näitä vapaaehtoistoiminnan periaatteita ovat vastavuoroisuus, puolueettomuus, tasa-arvoisuus, yhteisöllisyys, luotettavuus ja sitoutuminen, toimimisen ilo, mahdollisuus omaan kasvuun, yhteistyö, luottamuksellisuus ja vaitiolovelvollisuus, oikeus tukeen ja ohjaukseen, suvaitsevaisuus sekä autettavan ehdoilla toimiminen. (Raninen ym. 2008, 83.)

4.5 Vertaistuki

Vertaistuki kuuluu yhtenä osana myös tukihenkilötoimintaan. Vaikka varsinaisesti vertaistuesta ei ole kyse silloin, kun tukihenkilöksi lähdetään, niin aina ihmisten välisessä kohtaamisessa ja kanssakäymisessä tapahtuu kokemusten jakamista ja toisen ihmisen elämäntilanteen ymmärtämistä. Saattaahan olla niinkin, että sattumalta tukihenkilöksi tulee ihminen, jolla on ollut aiemmassa elämässään samanlainen elämäntilanne kun tuettavalla nyt. Kuuskoski määrittelee artikkelissaan Ver-

taistoiminta osana ihmisyyttä (2003,31) vertaistukea siten, että sen lähtökohtana on ajatus siitä, ettei kukaan ole suruineen ja iloineen loppupeleissä yksin. Se antaa mahdollisuuden arjen kannalta hyödyllisen ja uuden oppimiseen sekä mahdollisuuden kasvuun. Vertaistoiminnan arvopohjana katsotaan olevan avoimuus, toisen ihmisen kunnioittaminen sekä tasa-arvoisuus muiden vertaisryhmään kuuluvien kanssa. Pohjimmainen ja perimmäinen ajatus vertaistuessa on yhdenvertainen kokemusten jakaminen ihmisten välisessä kanssakäymisessä.

Vertaistuki on tilanne, jossa ihmiset, jotka ovat käyneet läpi elämässään samankaltaisia prosesseja, tukevat toisiaan vastavuoroisesti. Vertaistuki on myös halua jakaa tietoa ja kokemuksia toisia kunnioittavassa ilmapiirissä muiden samanlaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa. Vertaistukea voidaan myös määritellä siten, että se on voimaantumista sekä muutosprosessi, jonka myötä ihminen voi tunnistaa ja löytää omat vahvuutensa ja voimavaransa sekä ottaa vastuun omasta elämästään. (Vammaispalvelujen käsikirja 10.4.2014.) Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen (Vastavuoroista kokemusten vaihtoa, 2014) mukaan keskeistä vertaistuessa onkin se, että ihminen saa kokea, ettei ole elämässä yksin ongelmiansa ja elämäntilanteensa kanssa. Jokainen vertaistukeen osallistuja tulee kuulluksi ja hyväksytyksi tasavertaisesti ja ihmiset tukevat toinen toisiaan. Vertaistuki on lyhyesti tiivistettynä vastavuoroista kokemusten vaihtoa. Yleensä vertaistukeen ei liity ammattiapua ja vertaistuki voi olla niin keskustelua kuin yhteisiä harrastuksia. Oleellista kuitenkin on, että ihmiset löytävät mielekkään tavan toimia ja olla yhdessä ja jokainen on ryhmän jäsenenä tärkeä ja arvokas.

4.6 Sosiaalinen tuki

Vuorisen ym. (2004,15) mukaan yksi järjestöjen keskeisimmistä tehtävistä on muun muassa sosiaalisen tuen tarjoaminen. Erään määritelmän mukaan sosiaalinen tuki on käsite, jolla tarkoitetaan ihmisen käyttöönsä saamia resursseja, kun hän on vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden kannalta ei ole kuitenkaan oleellista sosiaalisen tuen määrää, vaan ihmisen oma subjektiivinen kokemus siitä, että hänellä on tukea käytettävissään. Sosiaalinen tuki ymmärretään myös vuorovaikutukseksi ihmisten välillä, jossa he saavat ja an-

tavat niin aineellista, henkistä, toiminnallista kuin tiedollistakin tukea. Kumpusalo (1991, 13–14) toteaa, että sosiaalinen tuki pitää sisällään tiedollisen, aineellisen sekä emotionaalisen tuen sekä palvelut. Sosiaalisen tuen voi myös jakaa viiteen eri luokkaan, jotka ovat tiedollinen tuki, aineellinen tuki, emotionaalinen tuki, henkinen tuki sekä toiminnallinen tuki. Tiedollisella tuella tarkoitetaan opastusta, neuvoja, harjoitusta sekä opetusta. Aineellinen tuki taas tarkoittaa rahaa, apuvälineitä, lääkkeitä ja tavaraa. Emotionaalisella tuella tarkoitetaan rakkautta, kannustusta sekä empatiaa toista kohtaan. Henkinen tuki on yhteistä aatetta, filosofiaa ja uskoa yhteiseen asiaan. Toiminnallisen tuen taas katsotaan olevan kuntoutusta, palveluita ja kuljetusta tarvittaviin paikkoihin.

Kumpusalo (1991, 17) sanoo kirjassaan myös, että keskeistä sosiaalisessa tuessa on sen oikea ajoittaminen ja oikea ajoitus on tehokkuuden ja vaikuttavuuden edellytys. Kun ihmisen voimavarat ovat kaikkein äärimmillään, olisi sosiaalisen tuen oltava saatavilla juuri siinä hetkessä. Myös haittavaikutuksia sosiaalisella tuella saattaa olla, sillä ennenaikainen tuki saattaa vähentää yksilön omatoimisuutta ja se saattaa lisätä riippuvuutta tuen antajiin ja lisätä tuen saajan omaa passiivisuutta. Myös liian myöhään annettu tuki ei auta, sillä kun tarvittavaan aikaan ei ole tukea saatavilla, mutkistuvat ongelmat ja tuen tarve muuttuu yhä laajalaisemmaksi. Hyyppä (2005, 22) toteaa, että mikäli yksilö saa tukea muilta ihmisiltä, hänen psykofysiologinen säätelyjärjestelmänsä toimii siten, että hänellä on mahdollisuus saada kiperät tilanteet hallintaansa. Mikäli taas yksilö jää yksin ilman muiden ihmisten tukea, hänen psykofysiologinen säätelyjärjestelmänsä suistuu tasapainosta ja yksilöllä on riski sairastua.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyössäni perehdyn tukihenkilötoimintaan tukihenkilöinä toimivien näkökulmasta. Haastateltavani sain Seinäjoen Järjestötalon tukihenkilövälityksen toimialavastaavalta. Tässä luvussa käyn läpi tutkimusta ja sen toteutuksen eri vaiheita, kuten aineiston keruuta ja sen keräämismenetelmää, laadullisen tutkimuksen yleisiä piirteitä, tutkimuksen eettisyyttä, aineiston analyysiä sekä tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä.

5.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa oleellisena lähtökohtana on kuvata todellista elämää. Tämän kaltaisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan niin kokonaisvaltaisesti kuin mahdollista. Laadullisessa tutkimuksessa ei voi myöskään sivuuttaa arvolähtökohtia, sillä ne muovaavat ymmärrystämme tutkimistamme ilmiöistä. Yleisellä tasolla voisikin todeta, että kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä ei ole niinkään todentaa jo olemassa olevia väittämiä vaan pikemminkin paljastaa tai löytää tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Hyypän (2010, 36) mukaan laadullisia tutkimusmenetelmiä voidaan käyttää paljastamaan tarkempia tietoja tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, kuin mitä määrällisin tutkimusmenetelmin olisi vaikeaa tai jopa mahdotonta ilmaista.

Kiviniemen mukaan (2007, 70) laadullista tutkimusta voisi kuvata prosessina, jossa aineistonkeruun väline on tutkija itse ja tämän vuoksi voidaankin nähdä, että aineistoon liittyvät tulkinnat ja näkökulmat kehittyvät vähitellen tutkijan tietoisuudessa tutkimusprosessin edetessä. Laadullista tutkimusta voisi kuvata prosessiksi myös siksi, että tutkimuksen etenemisen vaiheita ei pysty välttämättä etukäteen jäsentämään selkeiksi vaiheiksi, vaan aineistonkeruuta ja tutkimustehtävää koskevat ratkaisut saattavat muotoutua lopullisesti vasta tutkimuksen edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa varsin yleistä on, että ihmistä suositaan tiedonkeruun välineenä ja aineiston keruu tapahtuukin haastattelemalla valikoituja yksilöitä. Muita aineistonkeruu menetelmiä laadullisessa tutkimuksessa ovat osallistuva havain-

nointi sekä erilaisten dokumenttien analyysit (Hirsjärvi ym 2009. 164; Tuomi & Sarajärvi 2002, 73). Doucet ja Mauthner (2008, 335) toteavat, että haastattelu ei ole ainoastaan tilanne, jossa kerätään tietoa, vaan haastattelussa tuotettu aineisto on haastateltavan kanssa yhteistyössä rakennettua. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa ollaan Hirsjärven ym (2009,165) mukaan kiinnostuneita seuraavista asioista;

1. kielen piirteistä
2. säännönmukaisuuksien keksimisestä
3. reflektiosta, eli aineiston käsittelystä syvällisesti
4. toiminnan tai tekstin merkityksen ymmärtämisestä.

5.2 Aineiston keruu

Aineistonkeruu menetelmäksi olen valinnut teemahaastattelun, joka sopii hyvin laadulliseen tutkimukseeni. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Laadullisen tutkimuksen yksi käytetyimmistä aineistonkeruu menetelmistä on juuri haastattelu ja se sopii myös omaan opinnäytetyön aiheeseeni hyvin, sillä kukapa osaisi kertoa tukihenkilönä toimimisesta paremmin kuin sellainen ihminen, joka on itse toiminut tukihenkilönä. Aineiston keräyksen muotona haastattelu on hyvä, sillä siinä ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Suurimpana etuna haastattelussa on joustavuus aineistoa kerättäessä. Hirsjärven ym. (2009, 204–205) mukaan haastattelussa aineiston keruuta voidaan säädellä tilanteen vaatimalla tavalla ja vastaajat huomioon ottaen. Haastatteluaiheiden järjestystä on myös mahdollista säädellä haastattelun aikana ja vastauksien tulkinnan mahdollisuus on suurempi kuin esimerkiksi postikyselyllä.

Myös Tuomi ja Sarajärvi (2002, 75–76) toteavat haastattelun ehdottomana etuna olevan juuri joustavuus. Joustavuudella he tarkoittavat sitä, että tutkijalla on mahdollisuus halutessaan selventää ilmausten sanamuotoja, oikaista väärinkäsityksiä, käydä keskustelua tiedonantajan kanssa sekä toistaa kysymys uudelleen. Jousta-

vuudeksi Tuomi ja Sarajärvi näkevät myös sen, että haastattelukysymykset voidaan esittää tutkijan aiheelliseksi katsomassa järjestyksessä. Yhtenä haastattelun etuna nähdään myös se, että kun tiedonantajien kanssa sovitaan haastatteluluvas- ta henkilökohtaisesti, he harvoin luvan annettuaan peruvat tai kieltävät haastatte- lunsä käytön tutkimusaineistona. Aineistonkeruu menetelmän valinta tulee Hirsjär- ven ym (2009, 205) mukaan olla perusteltua ja se täytyy perustella, kuinka juuri tämä menetelmä sopii valittuun aiheeseen. Yksi haastattelun valitsemisen aineis- tonkeruu menetelmäksi syistä on, että halutaan nähdä haastateltava tutkimustilan- teessa subjektina. Hänelle halutaan antaa mahdollisuus kertoa mahdollisimman vapaasti itseään.

Valitsin haastattelun aineistonkeruu menetelmäksi siksi, että haluan saada omakohtaisia kokemuksia tukihenkilönä toimimisesta sellaisilta ihmisiltä, jotka ovat toimineet tai toimivat edelleen tukihenkilöinä. Haastattelun muodoista valitsin omaan aiheeseeni sopivan teemahaastattelun, jossa Hirsjärven ym. (2007, 203) mukaan on yleensä teemat eli aihepiirit tiedossa, mutta kysymysten tarkka järjes- tys ja muoto puuttuvat tai se voi vaihdella haastattelun edetessä. Halusin kuulla haastateltavien mielipiteen siitä, mitä tukihenkilönä toimiminen heille itselleen mer- kitsee, mitä hyviä ja mitä huonoja puolia siinä on. Halusin antaa aiheen, josta toi- voin heidän kertovan mutta tuon aiheen sisältämät yksityiskohdat olivat haastatel- tavien oman päätäntävällän alla. Tarvittaessa esitin haastateltaville tarkentavia kysymyksiä sekä annoin esimerkkejä, jos he eivät ymmärtäneet mitä kysymyksil- läni tarkoitin tai he tarvitsivat esimerkkejä pukeakseen omat ajatuksensa ja mielipi- teensä sanoiksi.

Teemahaastattelurunko syntyi siten, että ensimmäiseksi halusin tietää, mikä on saanut haastateltavat lähtemään mukaan tukihenkilötoimintaan. Tällä teemalla halusin pohjustaa haastattelua ja samalla antaa haastateltaville helpon aiheen, josta jokaisen olisi rento ja mukava kertoa ja samalla he rentoutuisivat koko haas- tattelua varten. Tämä ensimmäinen teema liittyy myös vahvasti opinnäytetyöni toiseen pääkysymykseen, joka on mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tuki- henkilönä toimivalle. Syyt, jotka ovat saaneet ihmiset lähtemään mukaan tuki- henkilötoimintaan saattavat olla osin samoja kuin mitä tukihenkilötoiminta antaa heille. Tämän vuoksi teemahaastattelunrunjon ensimmäiseksi teemaksi valikoitui tuki-

henkilötoimintaan mukaan lähtemisen syy. Toiseksi teemaksi valikoitui toinen opinnäytetyöni pääkysymyksistä, eli mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on. Tämä teema oli teemoista toinen, sillä se pureutuu juuri opinnäytetyöni aiheeseen ja se antaa vastauksia toiseen pääkysymykseeni. Kolmantena teemana teema-haastattelurungossa oli mitä hyvää tai mitä huonoa tukihenkilönä toimimisessa on. Tämä teema sopi kolmanneksi teemaksi siksi, että toisena teemana oli mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on ja kolmannen teeman myötä keskustelussa saatiin syvennyttyä vielä tarkemmin siihen, onko tukihenkilötoiminnan anti hyvää vai huonoa tai onko kenties jompaakumpaa ollenkaan.

Neljänneksi teemaksi teemahaastattelurunkoon valikoitui toiseen pääkysymykseeni vahvasti liittyvä teema, millaisena näet tukihenkilötoiminnan aseman koko sosiaali- ja terveystalveluiden ketjussa. Tämä teema sopi haastattelun puoliväliin, sillä haastattelun alkupuoliskolla käsitellään opinnäytetyön ensimmäiseen pääkysymykseen liittyviä teemoja ja haastattelun loppupuoliskolla käsitellään opinnäytetyön toiseen pääkysymykseen liittyviä teemoja. Neljäs teema pureutuukin suoraan toisen pääkysymyksen keskiöön. Viidenneksi teemaksi valitsin tukihenkilötoiminnan tarpeen. Tämän teeman valitsin siksi, että se syventää teemaa tukihenkilötoiminnan asemasta. Tukihenkilötoiminnan tarpeen määrä kertoo kenties jotain siitä, millainen asema tukihenkilötoiminnalla sosiaali- ja terveystalveluiden ketjussa on. Viimeiseksi teemaksi valikoitui tukihenkilötoiminta tuettavan kannalta. Tämä teema syventyy vielä siihen, kuinka tuettavat saavat tietoa tukihenkilötoiminnasta ja sen myötä myös siihen, millainen asema tukihenkilötoiminnalla on sosiaali- ja terveystalveluiden ketjussa. Jokainen teema siis kohdistuu ja syventyy kahteen opinnäytetyöni pääkysymykseen.

Haastateltavia oli opinnäytetyötäni varten kaiken kaikkiaan seitsemän ja he olivat eri-ikäisiä ja tulivat erilaisista elämäntilanteista. Osa haastateltavista oli eläkkeellä ja osa oli työelämässä. Miehiä ja naisia haastateltavissa oli lähes puolet ja puolet. Kahtena päätutkimuskysymyksenä minulla toimivat kysymykset, mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tukihenkilönä toimivalle sekä mikä merkitys heidän mielestään tukihenkilötoiminnalla on kaikkien sosiaali- ja terveystalveluiden ketjussa. Lisäkysymyksenä, mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tukihenkilönä toimivalle, tarkensin, että mitä hyvää sekä mahdollisesti mitä huonoa. Kysymykseen

mikä merkitys tukihenkilötoiminnalla on kaikkien sosiaali- ja terveyspalveluiden ketjussa, pyrin saamaan näkökulmia niin tuettavan kautta kuin yleisellä tasolla.

Haastattelut (LIITE 1) suoritin Seinäjoen järjestötalolla, josta minulle varattiin tila niille päiville, kun minulla oli haastatteluja. Jokaiseen haastatteluun varasin runsaasti aikaa, sillä en tiennyt kuinka paljon haastateltavillani olisi ajatuksiaan kerrottavanaan. Haastattelutila oli rauhallinen ja muiden tilojen äänet eivät kuuluneet taustameluna haastattelutilaan. Kaikki haastattelut äänitin nauhurilla ja yhtä jouduin kirjoittamaan paperille, sillä nauhurista loppui virta kesken haastattelun. Soitelin haastateltavilleni etukäteen ja sovin haastatteluajankohdista sekä kerroin samalla hieman siitä, mistä haastattelussa on kyse ja millaisista asioista tulen heiltä kysymään. Haastatteluajoja olin suunnitellut hieman etukäteen ja ehdottelinkin niitä haastateltaville, mutta jos joku ehdottamistani päivistä tai ajankohdista ei sopinut, sovittelimme paremman ajan yhdessä haastateltavan ja tukihenkilövastavaan kanssa sen mukaan, miten Järjestötalolla olisi haastattelutiloja käytettävissä.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Jyväskylän yliopisto (2014) on koonnut hyviä tutkimuskäytäntöjä ja tutkimuseettisiä ohjeita, joita olisi hyvä noudattaa laadullisessa tutkimuksessa. Tutkimuksen kannalta olisi oleellista valita eettisesti kestävä tutkimus-, arviointi- ja tiedonhankintamenetelmät sekä tutkimuksen tulisi olla avoimesti julkaistavissa. Toimintatapoina olisi hyvä noudattaa yleistä huolellisuutta, tarkkuutta sekä rehellisyyttä. Tutkimus tulisi myös suunnitella ja toteuttaa asetettujen vaatimusten mukaan. Omassa työssäni olen valinnut eettisesti kestävä tiedonhankintamenetelmät, joita ovat teema-haastattelu sekä teoreettiseen viitekehukseen valitut aineistot. Opinnäytetyö tul- laan julkaisemaan Theseus- ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistossa sekä työ tulee löytymään Seinäjoen ammattikorkeakoulu kirjastosta. Työssäni olen pyrkinyt olemaan huolellinen ja esittämään tulokset totuudenmukaisesti. Työssä olen myös pyrkinyt esittelemään oman tutkimukseni kannalta oleellista teoreettista viitekehys- tä mahdollisimman tarkasti ja olen pyrkinyt kaikin puolin suunnittelemaan ja toteut- tamaan työni mahdollisimman tarkasti ja opinnäytetyölle asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2007, 25) mukaan tärkeitä eettisiä lähtökoh-
tia tutkimuksen toteutuksessa ja suunnittelussa ovat ihmisarvon kunnioittaminen,
suostumus ja perehtyneisyys. Ihmisarvon kunnioittamisella tarkoitetaan sitä, että
jokaisella ihmisellä on itsemääräämisoikeus ja heillä on oikeus itse päättää siitä,
osallistuvatko he tutkimukseen vai eivät. Suostumuksella tarkoitetaan taas sitä,
että tutkijan tulee pohtia millä keinoin tutkimukseen osallistuvien henkilöiden suos-
tumus hankitaan ja hänen tulee antaa kaikki tutkimukseen liittyvä informaatio tut-
kimukseen osallistuville henkilöille, joka voi mahdollisesti vaikuttaa heidän suos-
tumiseensa tutkimukseen osallistumisesta. Perehtyneisyydellä tarkoitetaan sitä,
että tutkimushenkilöille kerrotaan kaikki informaatio siitä, mitä tutkimuksen kulues-
sa saattaa tapahtua tai tulee tapahtumaan. Tutkimukseen osallistuvan henkilön
tulee olla myös kykenevä ymmärtämään hänelle annettu informaatio.

Opinnäytetyössäni olen huomionut eettiset lähtökohdat opinnäytetyöni tekemi-
seen. Ennen teemahaastattelujen suorittamista yhteistyötahoni, Seinäjoen Järjes-
tötalolla toimiva tukihenkilötoiminnan toimialavastaava, kyseli tukihenkilöinä toimi-
vilta, ketkä heistä olisivat mahdollisesti halukkaita lähtemään mukaan
haastateltaviksi. Olin etukäteen kertonut toimialavastaavalle mistä opinnäytetyös-
säni on kyse ja millaisista aiheista tulisin haastattelutilanteissa keskustelemaan.
Näin jokaisella tukihenkilönä toimivalla oli mahdollisuus etukäteen päättää siitä,
haluavatko he olla mukana tukihenkilötoimintaa koskevassa tutkimuksessa eikä
kenenkään ollut pakko tulla haastatteluun. Tässä toteutui siis Hirsjärven ym.
(2007, 25) mainitsema itsemääräämisoikeus. Jokaisella haastatteluun osallistu-
neella oli mahdollisuus tehdä itse päätös tutkimukseen mukaan lähtemisestä.

Hirsjärvi ym. (2007, 25) myös puhuivat suostumuksesta ja tämä toteutui käytän-
nössä siten, että vielä haastattelutilanteen alussa pyysin jokaista haastateltavaa
lukemaan läpi tutkimusluvan (LIITE 2). Tutkimuslupa sisälsi tietoa siitä, mihin aion
keräämäni aineistoa käyttää, ettei heidän henkilöllisyytensä tai ikänsä tule esille
missään tutkimuksen vaiheessa sekä tiedon siitä, että kerätty aineisto tullaan hä-
vittämään tutkimuksen lopuksi, kun opinnäytetyö on hyväksytty. Jokainen haasta-
teltava vahvisti tutkimusluvan allekirjoituksella ja näin varmistin, että he ovat ym-
märtäneet mihin he ovat lähdössä mukaan. Tällä halusin varmistaa sen, että
haastattelutilanne on luottamuksellinen ja, että haastateltavat voisivat luottaa mi-

nuun niin, että he kertoisivat ajatuksiaan tukihenkilönä toimimisesta täysin rehellisesti. Tuomen ja Sarajärven (2002, 75) mukaan on haastattelua suunniteltaessa hyvä muistaa, että tiedonantajalle tulisi kertoa mitä aihetta haastattelu koskee ja tämä on myös eettisesti perusteltua.

Hirsjärven ym (2007, 226–227) mukaan kaikissa tutkimuksissa pyrkimyksenä on välttää virheiden syntymistä mutta siitä huolimatta tulosten pätevyys ja luotettavuus voivat vaihdella. Tämä onkin syy sille, miksi kaikissa tutkimuksissa tutkimuksen luotettavuutta pyritään arvioimaan. On myös olemassa erilaisia tutkimus- ja mittaustapoja, joita tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää. Kaksi keskeistä asiaa tutkimuksen luotettavuuden kannalta ovat reliaabelius sekä validius. Reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta.

Validiudella taas tarkoitetaan tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys saattavat vaihdella mutta luotettavuutta kohentaa tutkimuksen tekijän tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Hirsjärvi ym. 2007 226–227.) Validius on siis toisin sanoen synonyymi totuudelle (Silverman 2000, 175). Omaa opinnäyte-työtä tehdessäni ja sen toistettavuutta eli reliaabeliutta miettiessäni, en pysty sanomaan olisiko tutkimus toistettavissa täysin ja saisiko joku muu tutkija samankaltaisia vastauksia tukihenkilöinä toimivilta. Uskon, että vastauksiin vaikuttaa suuresti maakunnallinen sijainti ja sen arvo- ja ajatuspohja. Kun haastattelin Etelä-Pohjalaisia tukihenkilöitä, on heillä ehkä erilainen käsitys tukihenkilönä toimimisesta, ihmisten auttamisesta ja tuen tarpeessa olevista, kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tukihenkilöinä toimivilla. Myös mielipiteet julkisista sosiaali- ja terveyspalveluista voisivat olla hieman erilaisia. Täysin toistettavissa tutkimus ei siis välttämättä olisi.

Pohdin myös validiutta eli kuinka hyvin tutkimusmenetelmäni mittaa juuri sitä ilmiötä ja kysymystä mitä sen pitääkin mitata, tulin siihen tulokseen, että haastattelu tilanteeseen tekemäni teemahaastattelurunko oli tehty siten, että se mahdollisimman hyvin saisi haastateltavista esiin juuri ne asiat, joita halusinkin tietää. Tämä auttaa mielestäni paljon siihen, että tutkimusmenetelmäni mittaa sitä, mitä sen pitääkin mitata. Kuitenkaan ikinä ei teemahaastattelurunkoa pysty tekemään niin hyvin ja täydellisesti, että sillä saisi haastateltavista irti kaikki ne asiat mitä haluan-

kin tietää, mutta huolellinen suunnittelu auttaa siihen, että tutkimusmenetelmä olisi mahdollisimman hyvä.

5.4 Aineiston analyysi

Aineiston analysointia varten on olemassa muutamia erilaisia analysointimenetelmiä, joita ovat sisällönerittely, diskurssianalyysi, teemoittelu, tyypittely ja keskusteluanalyysi. Laadullisen tutkimuksen kohdalla on vaikeaksi koettu juuri analyysi vaihe, mutta pääperiaatteena analysointiin ryhdyttäessä olisi hyvä valita sellainen analysointitapa, joka tuo parhaiten vastauksen tutkimustehtävään tai tutkimusongelmaan. Laadullisen tutkimuksen erityisyytenä on usein se, että aineisto on elämänläheistä ja runsasta ja juuri se tekee aineiston analyysivaiheen haastavaksi ja mielenkiintoiseksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 219–220.) Mäkelä (1992, 53) toteaa, että analyysivaiheen haastavuuden ja vaivalloisuuden vuoksi on tärkeää pitää silmällä myös tutkimukseen haluttujen tapausten määrää sekä niistä kertyvän kirjallisen materiaalin määrää. Tutkijan on huomattavasti helpompi Mäkelän mukaan paneutua huolellisesti analysointiin, kun analysoitavana on useampi lyhyempi materiaali kuin, että jos hänellä olisi tutkittavanaan esimerkiksi elämäkertoja, jotka usein ovat pitkiä aineistoja.

Kvalitatiivisen tutkimuksen analyysin kannalta kaksi tärkeää asiaa ovat Mäkelän (1992, 53) mukaan analyysin toistettavuus sekä arvioitavuus. Analyysin toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tulkinta- ja luokittelusäännöt ovat esitelty tutkimuksessa niin yksiselitteisesti, että muut tutkijat voivat niitä soveltamalla päätyä samoihin tuloksiin. Analyysin arvioitavuudella taas tarkoitetaan sitä, että lukijalle on annettu mahdollisuus kyetä seuraamaan tutkijan päättelyä sekä hänelle on annettu mahdollisuus joko riitauttaa tutkijan päätelmät tai hyväksyä ne. Alasuutarin (2011, 38–44) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena. Alasuutarin mukaan laadullinen tutkimus koostuu kahdesta vaiheesta, joita ovat arvoituksen ratkaiseminen sekä havaintojen pelkistäminen. Havaintojen pelkistämällä tarkoitetaan sitä, että aineistoa tarkastellaan vain tietyistä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Aineistoa tarkasteltaessa kiinnitetäänkin huomiota siihen, mikä on kulloisenkin kysymyksen asettelun ja teoreettisen viite-

kehyksen kannalta olennaista. Arvoituksen ratkaisemisella Alasuutari tarkoittaa tulosten tulkintaa. Käytettävissä olevien vihjeiden ja tuotettujen johtolankojen pohjalta laadullisessa tutkimuksen analyysivaiheessa tehdään merkitystulkinta tutkitavasta ilmiöstä.

Teemahaastattelut nauhoitin nauhurilla ja jokaiselle haastateltavalle tämä sopi yhden haastateltavan kanssa kävi niin, että nauhurista loppui tila ja jouduin kirjoittamaan käsin loput haastattelusta. Haastatteluiden jälkeen litteroin kaikki haastattelut sanatarkasti. Haastattelut kestivät 15 minuutista tuntiin vaikka jokaisessa haastattelussa kävin läpi samat teemat. Seitsemässä haastattelussa litterointia oli paljon ja osasta nauhoituksia oli hieman hankala saada selvää, mikä tuotti vaikeuksia litterointiin. Jokainen haastattelu tuotti tutkimuskysymyksieni kannalta oleellista tietoa vaikka osassa teemoista haastateltavien ajatukset olivat hyvin samansuuntaisia. Säilytin taustatiedot ja järjestysnumeron litteroinneissa, sillä se helpotti omaa aineiston analysointiani ja helpotti itseäni muistamaan, kenestä henkilöstä litteroinnissa oli kyse.

Aineiston analysointi alkoi itselläni jo litterointi vaiheessa, sillä kuunnellessani nauhoituksia ja kirjoittaessani litterointeja, pystyin hahmottamaan mistä teemahaastattelurungon osasta haastateltava kulloinkin puhui. Kun haastattelut olivat paperilla, kävin jokaisen litteroinnin läpi ja alleviivasin erivärisillä kynillä jokaisesta litteroinnista samaan teemaan kuuluvat osat. Alasuutari (2011, 38–44) puhui aineiston tarkastelusta tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta ja litterointeja tehdessäni pidinkin pääpainon tutkimuskysymyksissä ja teemahaastattelurungon teemoissa. Tämä helpotti myöhemmin opinnäytetyön tulososion kirjoittamista. Keskeisimmät teemat olivat tiedossa jo haastatteluita tehdessä ja ne antoivatkin hyvin tietoa kahden pääkysymykseni kannalta. Tutkimuksen kahtena pääkysymyksenä toimivat, mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla voi olla tukihenkilönä toimivalle sekä millainen merkitys tukihenkilötoiminnalla on koko sosiaali- ja terveyspalveluiden ketjussa.

6 TULOKSET

Tässä kappaleessa käsittelen opinnäytetyön tuloksia haastattelurungon teemojen pohjalta (LIITE 1). Opinnäytetyötä varten haastattelin seitsemää tukihenkilönä toimivaa henkilöä Etelä-Pohjanmaan alueelta. Haastateltavat olivat joko aloittelemassa tukihenkilönä toimimista tai olivat toimineet tukihenkilönä vuodesta viiteen vuoteen. Haastattelut suoritin yksilöhaastatteluina. Tuloksia tulen esittelemään teemahaastattelurungon mukaisessa järjestyksessä. Tulokset esittelen teemahaastattelurungon mukaisesti siksi, että teemat kietoutuvat opinnäytetyöni kahteen pääkysymykseen. Teemahaastattelurungon kolme ensimmäistä teemaa antavat vastauksia ensimmäiseen pääkysymykseen, joka on mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tukihenkilötoimivalle. Kolme viimeistä teemaa syventyvät toiseen pääkysymykseen, joka on, mikä merkitys tukihenkilötoiminnalla on koko sosiaali- ja terveystalouden ketjussa. Tutkimustuloksia tulen elävöittämään tuloksien lomaan liittämälläni haastattelemieni tukihenkilöiden suorilla lainauksilla, jotka kulkevat loogisesti tulosten etenemisjärjestyksessä. Suorissa lainauksissa H1-H7 tarkoittavat haastattelemiani tukihenkilöitä.

6.1 Taustatiedot

Taustatietoina kysyin haastateltaviltani ikää, kokemuksia järjestömaailmasta, perhetaustaa, onko työssä vai eläkkeellä ja kauanko kyseinen henkilö on toiminut tukihenkilönä. Haastateltavien ikäjakauma oli melko suuri, sillä haastateltavat olivat 23- 68 ikävuoden väliltä. Haastateltavista neljällä ei ollut aikaisempaa kokemusta järjestömaailmasta ennen tukihenkilötoimintaan mukaan tuloa. Loput kolme olivat elämänsä aikana kuuluneet jonkinlaisiin järjestöihin ja yksi oli ollut aktiivisesti mukana erilaisissa järjestöissä. Perhetaustoista selvisi sen verran, että neljä oli naimisissa, neljällä oli lapsia ja kolmella ei ollut ollenkaan tai ei ollut tällä hetkellä lapsia.

Haastateltavista neljä oli eläkkeellä ja kolme toimivat työelämässä. Tukihenkilönä toimimisen kestoja kysyttäessä selvisi, että yksi haastateltavista oli vasta aloittelemassa omaa tukihenkilönä toimimistaan, yksi oli toiminut tukihenkilönä muutaman

kuukauden, yksi oli toiminut tukihenkilönä neljä vuotta, kaksi oli toiminut tukihenkilönä viisi ja puoli vuotta, yksi oli toiminut tukihenkilönä kaksi vuotta ja yksi oli ollut tukihenkilönä tasan vuoden.

6.2 Tukihenkilötoimintaan lähtemisen syyt

Ensimmäisenä keskustelunaiheena teemahaastattelussani oli, mikä on saanut haastateltavani lähtemään mukaan tukihenkilötoimintaan. Osalle haastateltavista tukihenkilötoimintaan mukaan lähteminen oli yksi tapa saada uusia sosiaalisia kontakteja. He olivat muuttaneet Seinäjoelle muilta paikkakunnilta, eikä uudessa kotikaupungissa asunut ketään ystäviä tai sukulaisia. Tukihenkilötoiminta antoi siis mahdollisuuden löytää uusia sosiaalisia kontakteja, mahdollisesti myös ystäviä ja samalla he saavat olla hyödyksi muille ihmisille ja auttaa heitä.

Osalle tukihenkilötoimintaan mukaan lähtemisen syynä oli se, että tällä hetkellä elämäntilanteessa oli sopivasti aikaa lähteä mukaan tukihenkilötoimintaan. Lapset olivat kasvaneet aikuisiksi, ja sen myötä elämään oli jäänyt vapaata aikaa. Myös halu tehdä jotain hyödyllistä, josta muutkin ihmiset hyötyisivät, oli syynä lähteä toimintaan mukaan. Tukihenkilötoimintaan lähtemisen syynä olivat myös yhteiskunnan ja ihmisten erilaisten ongelmien tiedostaminen ja sen huomaaminen, että tukihenkilönä toimiminen ei vaadi itseltä kovin paljon mutta sillä saattaa olla suuri merkitys sille ihmiselle, jolle apua annetaan. Tukihenkilöksi lähtöön vaikutti myös omassa elämässä tapahtuneet vaikeudet ja niistä selviäminen. Elämässä oli ollut sairastumista ja kun siitä oli päästy yli, nousi ajatus, että voisi auttaa myös muita samassa elämäntilanteessa olevia selviytymään ja samalla saada itsekin vertais-tukea muilta. Myös eläkkeelle jääminen oli yhtenä syynä tukihenkilötoimintaan mukaan lähtemiseen. Työn jäätyä pois, jäi paljon ylimääräistä aikaa eikä oikein osannut olla tekemättäkään mitään, joten ilmoitus tukihenkilökurssista innosti lähtemään mukaan ja katsomaan millaisesta toiminnasta on kysymys.

Joo se oli silleen, kun mä olin muuttanu Seinäjoelle tänne ja olin terveyskeskuksessa käymässä, niin sielä oli tämmönen ilmotus vaan, että tämmösiä tukihenkilöitä kaivattais niin ja sitten mulla oli tää elämäntilanne tämmönen, että oli ihan uusi, että täältä löysin elämäkaverin ja mut sitten nää kuviot oli täälä vähän uusia tosiaan, ettei ollu ystäviä

eikä kontaktia eikä ihmissuhteita, niin siinä yks keino saada vähän kontakteja on nää tukihenkilöt. H3

No tota ihan niinku yleisesti kiinnostus tehdä niinku jollain tavalla hyödyllistä tai semmosta niinku käyttää sitä omaa vapaa-aikaa vähän niinku, jos vois auttaa esimerkiksi jotain tai tämmöstä...H4

No ehkä niinkun päällimmäisenä se, että kun haluaa niinkö antaa jotakin hyvää muillekin ja aattelee sen, että se on et miten vähän se on itelle vaikka se olis vaikka kerran viikkoon vaikka täällä joillekin se vois olla vaikka kerran kuukauteenkin, mutta jos kerran viikossa on sen pari tuntia niin miten vähän se on mulle mutta miten paljon se on sitte tälle, kenen kanssa mä oon. H5

...ja mä sitten aattelin, että mä oon aina tarvinnu tekemistä, että ei tästä mitään, etten mä nyt näin voi ruveta olemaan ja mä Ilkassa näin kirjoituksen tästä ja tämmöstä ja mä ajattelin, että minäpä meen käymään ne kurssit...H2

6.3 Tukihenkilötoiminnan anti

Toisena keskustelunaiheena teemahaastattelussani oli mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tukihenkilönä toimivalle. Tästä aiheesta osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ne sosiaaliset suhteet, joita tukihenkilönä toimimisen kautta saa, ovat todella tärkeitä. Ystävä- ja tuttavapiiri oli lähtenyt laajenemaan tukihenkilöksi lähtemisen jälkeen, kun ihmiset olivat alkaneet tulla tutummiksi. Tutustuminen uusiin ihmisiin oli tärkeää ja yhdessä tukisuhteessa tuettavasta oli tullut ikään kuin äitihahmo tukijalle, jonka oma äiti oli jo kuollut.

Muutamit haastateltavista kertoivat, että yksi iso asia, mitä tukihenkilönä toimiminen antaa heille itselleen, on tarpeellisuuden tunne. Tunne siitä, että saa auttaa toista ihmistä ja olla hänelle avuksi ja tunne siitä, että pystyy vastaamaan tämän avun tarvitsijan tarpeeseen. Tukihenkilönä toimiminen antaa itselle kokemuksen siitä, että pystyy todella olemaan hyödyksi toisille ihmisille ja pystyy kenties auttamaan jossain elämän ongelmassa tai olla vain tukijana ja olkapäänä. Yksi haastateltava myös koki, että kun hänellä oli ollut omassa elämässään vaikea tilanne ja hän oli saanut ympärilleen juuri oikeat ihmiset auttamaan hänet taas jaloilleen, niin hän halusi auttaa muitakin ihmisiä, koska myös häntä oli vaikealla hetkellä autettu.

Yksi haastateltava oli vasta aloittelemassa omaa tukisuhdettaan ja hänellä ei ollut vielä kokemuksia siitä, mitä tukihenkilönä toimiminen hänelle antaa. Kuitenkin hän oli sitä mieltä, että varmasti tukihenkilönä toimiminen antaa itselle hyvän mielen välittömästi ja toivoi, että tukisuhde voisi kehittyä niin, että siitä syntyisi ystävyys ja tukihenkilö ja tuettava termit jäisivät kokonaan pois. Eräs haastateltava kuitenkin kertoi, ettei hän saa tuettavansa kanssa toimimisesta varsinaisesti voimaa, vaan tärkein voimaa antava tekijä tukihenkilönä toimimisessa on tukihenkilöinä toimivien ryhmä.

No, onhan se sinällään aika palkitsevaa, kun näkee selvästi, et se on jollekin niinkun avuksi, että sillai et se toinen ihminen on oikeesti avun tarpeessa ja sit tietysti pystyy itse vastaamaan siihen tarpeeseen niin se on ehkä se pääasiallinen se syy. H4

No, tuos jo sanoin ei ollu ihmissuhteita, se anto näitä sosiaalisia suhteita. Sit kun tuli näitä tuettavia ettei ollu ainoastaan tämä henkilö vaan sitte tuli tutustuttua hänen perheeseen ja tällä tavalla tuli, ystäväpiiri rupes laajenemaan. H3

No kyllä tietysti siinä mielessä, että tää on niin mukava porukka, et täältä kautta mut en mä niin, en mä nyt tiedä voinks mä niin sanoa, mutta en mä nyt oikein tiedä saanks mä nyt siitä tuettavasta niin kauheesti voimaa. H1

6.4 Tukihenkilötoimintaan lähtemisen huonot puolet

Kolmantena keskustelunaiheena temahaastattelussa minulla oli tukihenkilönä toimimisen hyvät ja huonot puolet. Haastateltavien kanssa kävin läpi ensin huonot puolet ja sitten hyvät puolet. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ainakaan tähän mennessä ei tukihenkilönä toimimisessa ole tullut esiin mitään huonoja puolia. Yksi oli vasta aloittelemassa oma tukisuhdettaan ja yksi oli toiminut tukihenkilönä vasta niin vähän aikaan, että hän koki, että tavallaan tukisuhteessa oli meneillään ikään kuin kuherruskuukausi, jolloin tutustutaan tuettavaan ja kaikki sujuu hyvin. Yksi oli toiminut tukihenkilönä jo pidempään, mutta silti hänen tukisuhteensa aikana ei ollut ilmennyt mitään huonoja puolia. Tukihenkilönä aloittava haastateltava oli kuitenkin pohtinut mahdollisia huonoja puolia joita tukisuhteessa voisi syntyä. Hän oli pohtinut, että ehkä mahdollinen huono puoli voisi olla se, että luottamuksen

synnyttyä molemmin puolin, esimerkiksi toisen muutto eri paikkakunnalle voisi saada toisen tuntemaan itsensä hylätyksi. Yksi tuettavista oli sitä mieltä, että tuettavan kanssa asiat sujuvat hyvin, eikä hänen kanssaan ole mitään ongelmia eikä hänen kanssaan toimimisessa ole mitään huonoja puolia. Kuitenkin hän koki, että tukihenkilöiden ryhmän toiminta ei aina tahdo edetä eikä asioita oikein saada päätettyä ja sovittua. Silti hän koki, että kaikki tukihenkilöryhmäläiset ovat joustavia ihmisiä ja asioita kyllä saadaan sovittua, jos ne vain otetaan oikein asiaksi, mutta siitä huolimatta hän koki, että välillä toiminta ryhmän sisällä polkee paikallaan.

Yksi haastateltavista koki huonona puolena sen, että tukihenkilönä toimimisessa täytyy ottaa pitkälti huomioon tuettavan ehdot toiminnan suhteen. Välillä oli ollut vaikeita ja hankaliakin tapauksia ja hän koki, että myös taloudellista hyväksikäyttöä oli tukisuhteeseen mahtunut. Kuitenkin haastateltava koki, että tuettavan omat ongelmat eivät tule hänen mukanaan kotiin eikä niitä tarvitse murehtia. Yksi haastateltava koki tukisuhteessa hieman huonoksi ja haastavaksikin asiaksi sen, että kuinka osaa vetää sen rajan, kuinka paljon tuettavan elämään haluaa mennä mukaan ja missä se mukaan menemisen raja kulkee. Huonona puolena tukisuhteen alkuaikoina hän oli kokenut sen, kun tuettava oli halunnut lahjoittaa hänelle kaikenlaisia tavaroita. Haastateltava oli pohtinut, että entäs sitten, jos tuettavan lapset alkavat kysellä lahjoitettujen tavaroiden perään, että missä ne ovat. Tämän tilanteen haastateltava oli kokenut hieman kiusalliseksi, mutta myös haastavaksi. Tuettavan omat ongelmat tulevat kotiin samalla tavalla kuin kenen tahansa ystävän ongelmat, mutta tässä tilanteessa oli hyvä, että hyvät suhteet tuettavan lapsiin takasivat sen, että heille sai soittaa, jos huoli tuettavasta heräsi.

Yksi haastateltavista koki oman ajankäytön ja ajan vähyyden huonoksi puoleksi ja hieman myös ongelmaksi. Halu olla oman tuettavan kanssa oli kova ja tuettavan kanssa toiminen ei tuottanut ongelmia. Oman työn ja vapaa-ajan ja tukihenkilönä toimimisen yhteensovittaminen oli välillä hankalaa ja haastateltava potikin välillä huonoa omaa tuntoa siitä, ettei ole ehtinyt tavata omaa tuettavaansa riittävästi. Haastateltava oli kertonut tuettavalle, että vaikka joskus meneekin pitempi aika ettei yhteistä aikaa löydy, ei se tarkoita kuitenkaan sitä, että hän olisi unohtanut tuettavansa. Haastateltava kokikin siis, että välillä ei tahdo jaksaa raskaan työpäivän jälkeen lähteä kannustamaan tuettavaa ja joskus tukihenkilönä toimiminen

tuntuu hieman velvollisuudelta. Yksi haastateltava koki, ettei hän saa annetuksi tarpeeksi tuettavalleen. Tuettavan liikuntakyky ei enää ole hyvä ja ulkoilu ei enää ole mahdollista. Myöskään muualla kodin ulkopuolella, muutamaa elokuvissa käyntikertaa lukuun ottamatta, tapahtuvaa toimintaa ei juuri ole. Haastateltava koki, että tuettava ei kaipaakaan tukisuhteeltaan muuta kuin juttelua erilaisista asioista.

No, nyt lyhyellä kokemuksella ei nyt oikeestaan oo tullu mitään huonoa, et ehkä tämmöstä tietysti kuherruskuukausi sinällään niinku alkuun, että ei oo mitenkään niinkun tuntunu raskaalta eikä muutenkaan et ei oo kyllä sillai. H4

Ja negatiivinen puoli tässä on, että ei saada asioita oikein etteenpäin, että ne ei vaan etene. H2

En mä oikein tiedä mikä ois huonoa, no ehkä se, että niinku pitäis saada pidettyä se raja paljonko mä haluan sen ihmisen elämään mennä. Ei sekään oo mikään iso huono puoli, mutta joskus pitää miettiä, et hei tätä mä en halua tehdä. H6

Välillä ei niinkun töistä kun pääsee ja jos on ollu, minkälainen päivä sit on ollukin, tuntuu että ei enää sitte jaksaa lähteä jakamaan vielä sitte sitä omaa tsemppausta niinkun siihen, että se on se sellaanen ehkä vähän sellaanen että pikkusen velvollisuuden tunne mutta ei ihan kuitenkaan... H7

Että ainahan juttelemassa saa käydä, ei hän täältä ketään pois aja. Mä sit kysyin, että tykkääksä, et mä yleensä käyn täällä ja se oli vastaus. H1

6.5 Tukihenkilötoiminnan hyvät puolet

Hyviksi puoliksi osa haastateltavasta totesi uusien ihmissuhteiden syntymisen ja uusien ihmisten kohtaamisen. He olivat ystäväystyneet tuettavansa kanssa ja osa oli tutustunut myös tuettavan lapsiin ja ystäväystynyt heidänkin kanssa. Myös muiden tukihenkilönä toimivien henkilöiden tapaaminen oli tärkeää ja tämä ryhmä koettiin hyväksi ja mukavaksi. Muiden tukihenkilöiden tapaaminen tietyin väliajoin koettiin hyväksi myös siksi, että näissä tapaamisissa tukihenkilöt saivat tuoda esille tuettavan kanssa esiin nousseita ongelmia: Tukihenkilönä toimivat ovat vaitiolo-

velvollisia ja siksi omassa ryhmässä asioiden pohtiminen yhdessä on tärkeää ja auttaa jaksamaan paremmin työssä oman tuettavan kanssa. Haastateltavat kokivat tukihenkilönä toimimalla saavansa itsekin seuraa ja samalla tuottaa toiselle ihmiselle iloa ja olla avuksi. Yksi haastateltava kertoi tukihenkilönä toimimisen hyväksi puoleksi sen, että tukihenkilötoiminta on mukavaa vapaa-ajan viettoa eikä hän kokenut tukihenkilönä toimimista työksi ja pakoksi vaan ne asiat, joita hän tukihenkilönä tekee, ovat myös niitä asioita, joita hän voisi omallakin vapaa-ajallaan tehdä.

Tukihenkilötoiminnassa hyväksi puoliksi nähtiin myös tuettavissa tapahtuneet positiiviset ja konkreettiset muutokset tukisuhteen aikana. Osa haastateltavista kertoi, että tuettavissa näkyvät konkreettiset muutokset näkyvät lähinnä mielialan muutoksena positiivisempaan suuntaan ja tuettavan kasvavana luottamuksena tukihenkilöön. Haastateltavat kertoivat, että heti välittömästi ei tuettavassa tietenkään näy mitään muutoksia ja hyvän tukisuhteen saamiseksi täytyy syntyä luottamus molempien osapuolien välille. Tuettavat ovat iloisia siitä, että heillä on tiedossa tietyin väliajoin tapaaminen tukihenkilön kanssa ja se luo myös turvallisuuden tunnetta ja rutiinia arkeen. Yksi konkreettinen muutos tuettavissa tapahtuu myös silloin, kun tuettavan ja tukijan suhde muuttuu ystävyudeksi.

Yksi haastateltava totesi, että hänen tuettavallaan tukisuhteen aikana tapahtunut konkreettinen muutos on hänen oman tahtonsa lisääntyminen. Tuettava on alkanut osoittamaan omaa tahtoa ja omaa päätöksentekokykyä kaikenlaista toimintaa kohtaan. Hän tarttuu itsenäisesti erilaisiin asioihin eikä patistamista enää tarvita niin paljon kuin tukisuhteen alkuaikoina. Oman tahdon esille tulemiseen oli haastateltavan mukaan vaikuttanut myös se, että luottamus tukijan ja tuettavan välillä on kehittynyt niin, että tuettava pystyy luottamaan paremmin tukihenkilöön kuin aikaisemmin.

No, tää nyt ensinnäkin, että tähän on tähän tuettavaan jollakin tavalla niinkun ystävästyny ja sitten tämä koko porukka että meillä on kaaheen mukava henki täällä niin muitten kanssa. On ollu aina, nyt on ollu harvemmin, aikasemmin meillä oli semmosta mikähän se nyt oli, jotakin työssä jaksamista, jotain tämmösiä kokoontumisia ja sitten kun tuli varsinkin tähän alkuun kaikkia semmosia asioita, kun mehän ollaan niin sanottuja vaitiolovelvollisia, niin sitten me voitiin keskenään täällä puhua ohjaajan kanssa, et sai niinku sitä purettua. H1

No jos nyt kerran käy niin ehkä siinä ei vielä mutta sitte, kun alkaa useammin käymään siinä, et se on se sama ihminen siinä koko ajan, niin kyllä se tuo tavallaan niinkun turvallisuuden tunnetta sillai, että tietää, että se on tulossa, tulee käymään ja sitte, niin sen hyvän mielen varmasti ainakin saa ja semmosta niinkön, että jos sä oikeesti, et saa niinku luottamuksen... H5

Joo, mä tykkään, että sillä on enemmän ehkä tullu sitä sellaista niinkun piirun verran omaa sellaista ajatusta sen, niinku omaa tahtoa siihen tekemiseen ja sellaiseen, vähän niinku enemmän, että ensin se oli vähän sellaanen niinku pidättyväinen, tietenkin kun se ei tuntenu mua... H7

6.6 Tukihenkilötoiminnan asema koko sosiaalipalveluiden ketjussa

Tukihenkilötoiminnan asema. Neljäntenä keskustelun aiheena teemahaastattelussani oli tukihenkilötoiminnan asema koko sosiaalipalveluiden ketjussa. (Kuvio 3) Aiheen myötä halusin kuulla tukihenkilönä toimivien näkemyksiä siitä, millaisena he näkevät tukihenkilötoiminnan aseman. Lähes jokaisella haastateltavalla oli oma näkemyksensä siitä, mikä tukihenkilötoiminnan asema kaikkien sosiaalipalveluiden joukossa on. Yhteisenä yhdistävänä piirteenä kaikissa vastauksissa oli kuitenkin se, että jokaisen mielestä tukihenkilöiden sekä tukihenkilötoiminnan tarve on tulevaisuudessa kasvava. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että tukihenkilötoiminta on oikein organisoituna ja hoidettuna koko ajan kasvavaa toimintaa ja sen teho-hyötysuhde on erinomainen. Tukihenkilöt tekevät työnsä vapaaehtoisesti ja toiminnasta koituvat kulut ovat pienet. Yhteiskunnan rahoja ei siis tukihenkilötoiminnan pyörittämiseen kulu kovin paljon. Hänen mielestään tukihenkilötoiminnalla on niin suuri merkitys koko yhteiskunnassa, että sen arvostaminen tulisi lähteä aivan valtakunnan tasolta.

Jos se oikein organisoidaan ja hoidetaan se asia, niin se on koko ajan kasvava, että kyllä mä näkisin, että kun tää on vapaaehtoistyötä niin sen teho-hyötysuhde on niin hyvä, että siinä ei paljon yhteiskunnan rahoja muutakun tietenkin tän pyörittäminen. Kyllä tällä on helevetin suuri merkitys, että se pitää lähteä se arvostaminen ja ymmärtäminen tuolta valtakunnan tasolta, että kun oon ollu kuuntelemassa niin tuntuu nuo poliitikot ymmärtävänkin kuinka merkittävää työtä se on. H2

Yksi haastateltava pohti tukihenkilötoiminnan merkitystä ja hän koki toiminnan tärkeäksi osaksi sosiaalipalveluiden kokonaisuutta. Hän arveli merkityksen kasvavan tulevaisuudessa, sillä todennäköisesti julkisella puolella on entistä vähemmän resursseja hoitaa kansalaisia tukihenkilötoiminnan tyyppisillä menetelmillä. Haastateltava arveli, että moni ihminen on varmasti kiinnostunut tukihenkilötoiminnasta, mutta he kokevat toimintaan mukaan lähtemisen ajatuksen tasolla raskaaksi. Toiminnan markkinointia tulisikin muuttaa siten, että ihmisille tulisi selkeämpi kuva siitä, mitä tukihenkilötoiminta oikeasti on. (Kuvio 3)

Kyl siis, kyllä mun mielestä se on tosi tärkeä niinkun osa sitä kokonaisuutta, koska se on varmaan tulevaisuudessa entistä vähemmän tavallaan resursseja julkisella puolella, et tavallaan pakko niinku ulkoistaa tänne kansalaisille. Mä uskon et monta, moni on kiinnostunu tästä vapaaehtoistyöstä mutta tavallaan niinkun se koetaan helposti kaaheen raskaaksi niinku ajatuksena mut eihän sen tavallaan niinku tarvi olla sitäkään, että pitäis ehkä pystyä markkinoimaan sitä jotenkin selvemmin ihmisille, että mitä se oikeesti on. H4

Yksi haastateltavista pohti tukihenkilötoiminnan asemaa kaikkien sosiaalipalveluiden ketjussa siten, että näin jälkikäteen ajateltuna hänen oma äitinsä ja anoppinsa olisivat pitäneet siitä, että heillä olisi ollut joku vakituinen tukihenkilö, joka olisi ollut tukena ja lähtenyt heidän kanssaan ulos ja asioita hoitamaan. Kuitenkin oman äidin ja anopin kuolemasta oli jo aikaa ja silloin, kun he olivat siinä iässä, että he olisivat tukihenkilöä tarvinneet, ei tällaista toimintaa vastaavaa välttämättä ollut vielä olemassa. Haastateltava koki siis tukihenkilötoiminnan tärkeäksi palveluksi. Yhdeksi tärkeäksi osaksi tukihenkilötoimintaa hän näki tuettavan kanssa ulkoilun. Välttämättä ikäihmisillä ei ole mahdollisuutta ulkoilla ilman tukea ja toista ihmistä ja tukihenkilö mahdollistaa tämän tärkeän osan ihmisen hyvinvointia. (Kuvio3)

Kyllähän se sillälailla, kun ajatteli taas et mulla on omia vanhuksia ollu, että kyllä varmaan mun anoppivainaa ja oma äiti olis tykänny, et olis ollu semmonen vakituinen, joka ois lähteny mukaan niihin kaikkiin asioihin... Ja sitte se ulkoilu tuntuu olevan hirmusen tärkeetä, kun siitä nyt lehdistäkin luetaan, et ei vanhukset eikä tämmöset vähän toistatuiset pääse niinku ulos, että siinä varmaan et meitä on ihan hyväkuntoisia tukihenkilöitä...H1

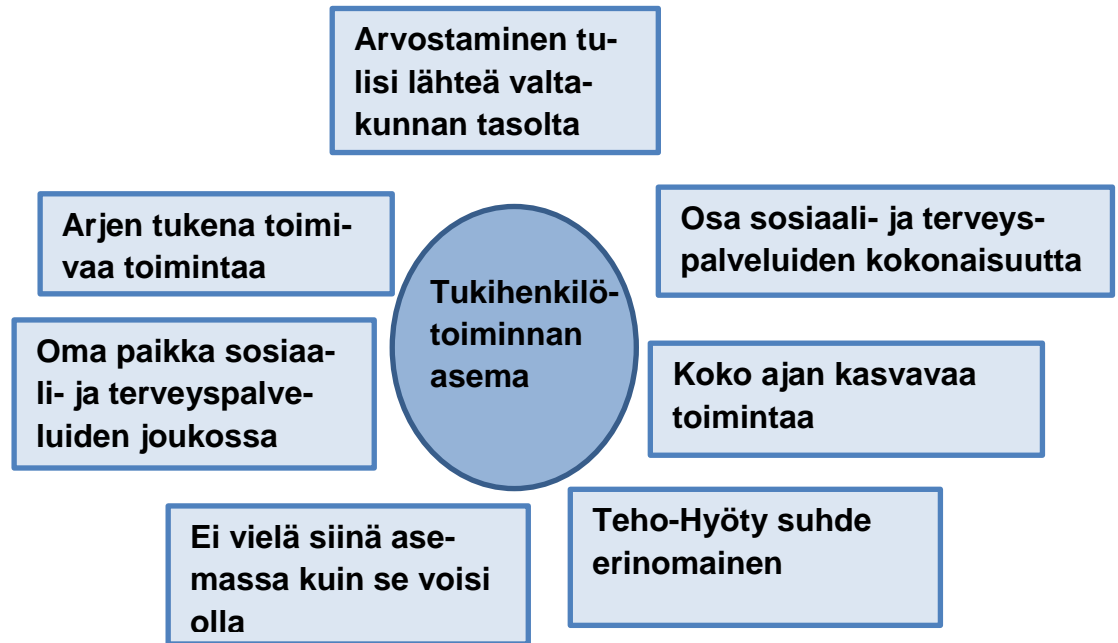
Yksi haastateltava oli tukihenkilötoiminnan asemasta kaikkien sosiaalipalveluiden ketjussa sitä mieltä, että vielä tällä hetkellä se ei ole siinä asemassa kuin missä

hän toivoisi sen olevan. Hän koki myös, että tukihenkilöllä olisi mahdollisuus olla apuna vielä nykyistä paljon enemmän erilaisten papereiden täytössä, arkisissa asioissa sekä erilaisten tukien hakemisessa, mutta henkilökohtaisesti hänellä ei ole siihen resursseja, koska on vielä mukana työelämässä. Kuitenkin hän koki, että suurin osa tukihenkilöinä toimivista on eläkkeellä ja heillä voisi ollakin enemmän aikaa ja resursseja auttaa tuettavia enemmän edellä mainituissa asioissa. Yksi haastateltava näki tukihenkilötoiminnan aseman kaikissa sosiaalipalveluiden ketjussa arjen tukena toimivana toimintana. Erona muihin palveluihin hän näki juuri vapaaehtoisuuden. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että tukihenkilötoiminnalla on oma paikkansa kaikkien sosiaalipalveluiden joukossa ja hän koki, että tarvetta tukihenkilöille on enemmän kuin mitä pystytään tarjoamaan. (Kuvio3)

No jos nyt aattelis, et mitä mä toivoisin et se olis niin ehkä se ei nyt vielä kuitenkaan oo niinkun sitä, et aattelis niin, että näitä ihmisiä ihan oikeesti tai se voi johtuu siitä, että pystyis niinkun auttamaan näitä henkilöitä niinkun ihan arkisissa asioissa, asioitten hoitamisessa ja niinkun tällääsis, paperihommis ja kaikissa tällääsis, tuen hakemiset ja kaikki tällääset mutta mun henkilökohtainen riittäminen siihen, mä en kykene siihen, koska mä oon päivisin töissä. H7

No siis tukena niinku arjen tukena, että tietysti se ero ettei oo hoitaja ja näin vaan on vapaaehtosesti ja on sielä vain. H5

Niin, kyl kai sillä oma paikkansa on. Tarvetta on tietääkseni enemmän kun on tukihenkilöitä et kyl kai sillä kohtuullisen suuri merkitys on kaikkien näiden muiden juttujen rinnalla. H3

Kuvio 3. Tukihenkilötoiminnan asema

Tukihenkilötoiminnan tehtävä palveluiden ketjussa. Haastateltavat pohtivat myös tukihenkilötoiminnan asemaa (Kuvio 4) muiden sosiaalipalveluiden ketjussa siten, että he miettivät, onko tukihenkilötoiminta muita palveluita korvaavaa, tukevaa vai osa kaikkia sosiaalipalveluita. Yksi haastateltava näki asian niin, että hänen mielestään tukihenkilötoiminnan tehtävänä kaikissa sosiaalipalveluissa on olla sekä muita palveluita tukevaa, mutta samalla hänestä myös tuntui, että tukihenkilötoiminta on tasavertaisena palveluna kaikkien muiden sosiaalipalveluiden joukossa. Osa haastateltavista koki, että tukihenkilötoiminnan tehtävänä on olla tukena muille sosiaalipalveluille. Tukihenkilötoiminta tukee muita palveluita vapaaehtoisten voimin ja asiakkaalle maksuttomin palveluin. Tukevaksi toiminta koettiin myös siksi, että tukihenkilön saatuaan asiakas on silti edelleen oikeutettu kaikkiin muihinkin sosiaalipalveluihin eikä tukihenkilötoiminta sulje asiakkaalta muita palveluita pois. Tukevaa asemaa pohjustaa myös se, että tukihenkilöiksi lähteneet ovat toiminnassa mukana täysin omasta vapaasta tahdostaan, vaikeivät he siitä palkkaa saakaan. Tukihenkilöillä on aikaa olla läsnä ja he ovat valmiita toisen ihmisen kanssa olemiseen, juttelemiseen, muistelemiseen ja huomioimiseen.

En mä tiedä se nyt oikein korvaakkaan mutta tukevaa, täysin tukevaa ja ehkä meillä on se yksinkertainen avu, että me oomme semmosia ihmisiä, jotka haluaa auttaa toisia ihmisiä vaikei me siitä rahaa saakkaan, niin se on suuri etu ja meillä on sitä aikaa olla heille läsnä, että meistä vois olla siihen pehmeään humaniseen kanssaolemiseen, muisteleamiseen, juttelemiseen ja valokuvien kättelemiseen..H2

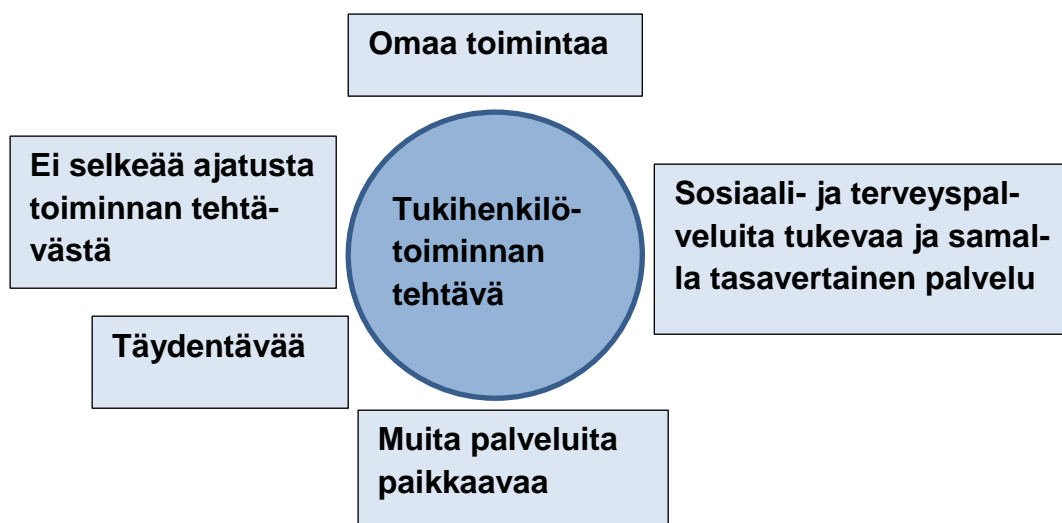
No kyllä mä sanosin, et se on niinkun tukevaa, tukevaa ois siihen, että kun kaikkia ei pystytä kuitenkaan niinkön tarjoamaan suoraan niinkö kaupungin puolesta ja tämmöstä. H5

No joo en ehkä sinällään tunne niin hyvin mut mä uskoisin, et se on niinkun nimenomaan tukevaa toimintaa. Mä näkisin ettei se kuitenkaan tarkoita sitä, että tuettavat ei voi saada sitte muita sosiaalipalveluita kuitenkaan, et se on vaan tämmönen lisä. H4

Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että tukihenkilötoiminnan asema ja tehtävä kaikkien sosiaalipalveluiden joukossa on olla paikkaavaa toimintaa. Tukihenkilötoiminta täytyy tietää ja sitä tulee osata käyttää, jotta siitä on apua. Yhdelle haastateltavalle ei ollut kovin selvää mikä tukihenkilötoiminnan tehtävä on. Hän ei osannut sanoa, onko toiminta osa kaikkia muita palveluita vai tukeeko tai korvaako se jostain toista palvelua. Jossain mielessä haastateltava koki tukihenkilötoiminnan olevan muita palveluita täydentävää ja toisaalta hän näki tukihenkilötoiminnan olevan täysin omaa toimintaa, joka ei ole sidoksissa muihin sosiaalipalveluihin. (Kuvio 4)

Kyllä mä sen ehkä ajattelin, että se on semmonen paikkaava ehkä, et jos joku sitä haluaa ja osaa käyttää. H1

Mitähän tuohon sanois, kyllä se voi ehkä olla vähän niinkun se riippuu tietenkin se millä lailla se tukihenkilö toimii, että mikä on se tarve mutta niinkun kokonaisuutena, jos ajatellaan niinkun tukihenkilötoimintaa, niin olisko se kuitenkin sitte, että en tiedä, vai olisko se niinkun ihan oma vai onks se täydentävä, se voi olla täydentäväkin tietysti mielessä mut sit se voi olla tietysti ihan oma juttunsa, en osaa nyt ihan varmasti vastata, et mikä se niinkun.. H7

Kuvio 4. Tukihenkilötoiminnan tehtävä

6.7 Tukihenkilötoiminnan tarve

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että tukihenkilöille olisi enemmän tarvetta kuin mitä pystytään järjestämään. Tukihenkilöiden tarvisijoita on paljon mutta tukihenkilöiksi ryhtyviä on heihin nähden liian vähän. Myös Etelä-Pohjanmaan alueen hajanaisuus ja pitkät välimatkat palveluihin hankaloittavat tuen tarvisijoiden omaa elämää ja tämän vuoksi tukihenkilöitä tulisi saada lisää, jotta myös maalla ja yksin asuvat saataisiin aktivoitua ja saataisiin heidät lähtemään mukaan erilaisiin toimintoihin. Haastateltavat pohtivat myös, että ihmisten tulisi tiedostaa entistä paremmin, että he saattaisivat olla tuen tarpeessa. Monelle tuen tarvisijalle saattaa haastateltavien mielestä olla iso kynnys myöntää, että hän tarvitsee apua ja tukea. Toisaalta siis on hyvä, että tuen tarvisijoita on jonossa, sillä se tarkoittaa, että ihmiset tiedostavat omat rajansa. Toisaalta taas haastateltavien mielestä on surullista, että kaikille tuen tarvisijoille ei omaa tukihenkilöä pystytä tarjoamaan. Yksi haastateltava koki, että tukihenkilöille ja tukihenkilötoiminnalle on tarvetta mutta hän ei ollut varma, kuinka tietoisia ihmiset ovat siitä, että ylipäätään olisi mahdollista lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan ja tukihenkilöksi toiselle ihmiselle.

Eiköhän se oo tarpeen ihan joka paikassa, etten mä Etelä-Pohjanmaata tunne sen paremmin kun mitään muutakaan, kun oon junalla kulkenu, ei oo sillä lailla juuria missään, et kyl se varmaan on ihan tarpeellinen varsinkin ne kellä se toimii sillälailla. H1

No kyllä sille on tarvetta, että kuitenkin tämäkin alue vaikka tämä on pieni mutta on kuitenkin niin hajallaan sitte, että ei välttämättä tulis lähettyä mihinkään, aattelee että en mä yksin lähe niin siinä on se, et se niinkö rohkasee lähtemään sitte, kun siinä on joku jonka kans sä voit lähtee niin se siinä on ainakin. H5

No joo, kyllä mä uskon, että sitä tarvetta on paljonkin ja tavallaan ihmiset tiedostais paremmin, että he kaipaa sitä tukea ja se voi olla monelle iso kynnys sitten myöntää se ylipäätään, että on esimerkiksi tuen tarpeessa ja tietysti sinällään ihan hyvä asia, että niitä on tavallaan niinku jonossa niitä, jotka kaipaa sitä tukihenkilöä mut sit taas se on ikävä, kun ei pystytä tarjoamaan kaikille. H4

Kyllä mä nään, että sit olis, että siihen olis tarve mutta se, että onko ihmiset tietoisia siitä, että se on ehkä puutteellista. H7

Tukihenkilöiden tarpeesta keskusteltaessa esille nousi myös ajatus, kenelle ylipäätään olisi tukihenkilön tarvetta. Osa haastateltavista nosti esille lähes heti vanhukset. Suuret ikäluokat alkavat olla siinä iässä, että he saattavat hyvinkin pian tulevaisuudessa tarvita tukihenkilöä. Myös nuoret aikuiset sekä työttömät nuoret nousivat keskusteluissa esille. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että osa nuorista aikuisista alkaa olla sellaisia, joilla ei ole sosiaalista verkostoa ympärillään. Haastateltavat pohtivat, että tukihenkilö voisi olla yksi kanava, jonka kautta nuori aikuinen voisi saada lisää sosiaalisia suhteita elämänsä. Myös ylipäätään ihmiset, joilla ei esimerkiksi muuton vuoksi ole ehtinyt muodostua tukiverkostoa, voisivat olla tukihenkilön tarpeessa. Nuorille ei valmistumisen jälkeen välttämättä löydy heti töitä, ja haastateltavat olivat sitä mieltä, että niin nuoret työttömät kuin työttömät ihmiset ylipäätään voisivat olla ryhmä, joille tukihenkilöille olisi tarvetta. Yksi haastateltava pohti, että yksinhuoltajat voisivat olla tukihenkilötoiminnan kohde tulevaisuudessa.

Yksi haastateltavista koki, että tukihenkilöä saattaa tarvita kuka tahansa ihminen. Lapsiperheet saattavat jossain vaiheessa elämää olla tukihenkilön tarpeessa sekä ihmiset, joita on kohdannut jokin yllättävä sairaus. Tukihenkilön tarpeessa haastateltavan mukaan ovat myös ne, jotka ovat jostain syystä pudonneet yhteiskunnan ulkopuolelle. Yhden haastateltavan kokemus tukihenkilön tarvitsijoista oli yksinäiset ja yksin elävät ihmiset sekä erilaisissa laitoksissa elävät ihmiset.

Niin no, varmaan tietysti no ikäluokat vanhenee niin varmaan ikäihmisille mut sitte varmaan niinkun nää nuoret aikuiset ehkä alkaa olla monet semmosia, ettei oo sitte semmosta sosiaalista verkostoo. H4

Kyllä mä oon sitä mieltä, että nämä vanhukset ja työttömät nuoret ja oikeestaan työttömätkin. H7

No, no vanhukset ja sitten tämmöset, jos on yksinhuoltajaa ja varsinkin semmoset, jotka että ne on tyyliin muuttanu tänne jostakin, että niillä ei oo sitä tukiverkkoa ympärillä. H5

No voi hyvänen aika, sitä voi tarvita ihan kuka vaan. Lapsiperheet voi tarvita, sit muuten vaan vähän keltasta pudonneet, on tullu työttömäks tai tullu joku sellanen yllättävä vakava sairaus tai tämmöstä, kyl mun mielestä sitä tarvii ihan kuka vaan kun tulee semmonen tilanne ja kaikillehan meille tulee joskus. H1

No ainakin aikasemmin oli näitä justiin näitä ihmisiä, jotka ovat yksin kotonaan tai ovat jossain laitoksessa, näillä tuntuis olevan aika paljon tarvetta. H3

6.8 Tukihenkilötoiminta tuettavan kannalta

Viimeisenä keskustelun aiheena teemahaastattelurungossani oli tukihenkilötoiminta tuettavan kannalta. Kaikki haastateltavat olivat yksimielisesti samaa mieltä siitä, että julkisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa ei tiedetä tarpeeksi tukihenkilötoiminnan mahdollisuudesta eikä sitä osata tarjota asiakkaille. Osa oli sitä mieltä, että tukihenkilötoiminnasta saatetaan tietää yksityishenkilönä, mutta sitä ei palveluissa tuoda julki, koska eri organisaatioiden palveluiden tarjoaminen ei kuulu työnkuvaan. Osa sosiaalipalveluissa toimivista työntekijöistä saattaa kuitenkin olla perillä asioista ja on valmis auttamaan vaikkei se varsinaisesti työnkuvaan kuulukaan. Haastateltavat olivat kuitenkin hieman epävarmoja siitä, kuinka paljon muissa palveluissa todellisuudessa järjestöjen toiminnasta ja heidän tarjoamistaan palveluista tiedetään.

Yksi haastateltava totesi, että missään sosiaalipalveluissa ei veloiteta työntekijää ohjaamaan ja neuvomaan asiakasta yli oman työpaikan palveluiden. Siihen ei veloiteta, vaikka heillä olisi siihen mahdollisuus ja nimenomaan se olisi asiakasläh-

töistä, ettei asiakkaan tarvitsisi itse kulkea virastosta toiseen hakemassa apua ja sopivia lomakkeita ja todistuksia. Olisi asiakkaan kannalta hyvä, jos yksi työntekijä voisi neuvoa asiakkaan heti oikeaan paikkaan ilman turhaa juoksuttamista ja papereiden lähettämistä postissa. Haastateltava kertoi aiemman työkokemuksensa perusteella, että usein asiakkaalle lähetetään postissa se tieto, minkä työntekijä olisi voinut kertoa suullisesti jo heti silloin, kun asiakas on asioinut kyseisessä palvelussa.

No tuntuu, että ei ainakaan tarpeeksi tietä, että osattais neuvoa, että saatetaan ehkä jossakin välissä hoksata sille mut sekin riippuu niin ihmisestä, et kuka hoksaa, että sellanen yleinen ei varmasti en usko ainakaan. H5

No se minkä käsityksen mä oon saanu, niin sitä tietoa on mutta en tiedä onko sitte tarpeeksi. H3

Niin ainakaan siitä ei puhuta. En mä oo kuullu ainakaan oikeestaan mistään et ne on taas oikeen tämmösiä palkallisia ihmisiä kestä puhutaan. H1

Tämä nyt ei oo tutkittua tietoa, mutta mä olettaisin että aika vähän tietää. H2

Ei, tai voi olla, että yksityishenkilönä tiedetään mutta ei sielä oo, ei missään sanota, että jossakin Kelassakin, niin tuota, että ei sielä kerrota sillälaililla, että tälläisestä järjestötoiminnasta tai se riippuu ihmisestä, se on niin jännä juttu tieräksä sekin, että ihmiset jotka istuu tälläisis paikois jossa olis mahdollisuus ihan oikeesti kertoo, niinku Kelassa, kertoo ihmisille mistä sä saat apua, mistä sun pitää lähteä hakemaan jotakin todistusta tai niinkun nain niin ne ei tee sitä vaan ne lähetetään kirjeellä kotia ja ihminen istuu, että mitä mun pitää tehdä sen kirjeen kanssa. H7

Haastateltavien kanssa keskustelimme myös siitä, että mitä kautta heidän tuettavansa ovat saaneet tiedon tukihenkilötoiminnasta. Suurin osa haastateltavista ei kyennyt sanomaan täysin varmaksi sitä kanavaa, jonka kautta tuettava oli saanut tiedon tukihenkilön mahdollisuudesta, mutta jokaisella oli jokin ajatus siitä, mitä kautta tuettava ja tukihenkilöväilyt olivat kohdanneet;

1. Tuettava on saanut tiedon tukihenkilötoiminnan mahdollisuudesta asuinyhteisön kautta.
2. Tuettavan puoliso hyvin perillä erilaisista mahdollisuuksista ja häneltä yhteydenotto tukihenkilövälitykseen.
3. Tuettavan perheeltä yhteydenotto tukihenkilövälitykseen.
4. Tuettava itse on ottanut yhteyttä tukihenkilövälitykseen ja ilmaissut halukkuutensa saada tukihenkilön.
5. Tuettavan muut läheiset ottavat yhteyden tukihenkilövälitykseen.

Mä luulin ja ainakin siis täs tapauksessa, niin mä luulin, että ne on niinkun ehdottanu siitä tämä yhteisö missä se asuu, että ne on ehdottanu sille sitä ja ne on saanu luvan niin ne on ottanu yhteyttä tukihenkilövälitykseen. Mä luulen, että se on mennä näin. Mä en oo ihan niinku varma siitä. H7

Niin no se oli täällä Järjestöalolla, kun he sitten halusivat tukihenkilön et täällä se alko. H3

Mä uskon, että se on niinkun heiltä suoraan perheeltä lähtösin, että mutta en oo kyllä ihan varma mutta uskoisin kyllä näin. H4

Siinä on semmonen, että tämä nainen on ollu virkaihmissä ja on erittäin terävä ja oli sitte luku jostakin tai soittanu, olikohan se soittanu sinne ja sillä tavalla. Hän oli ite niin aktiivinen ja perille asioista. H2

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käsittelen johtopäätöksiä teemahaastattelurungon mukaisessa teemajärjestyksessä. Pääkysymyksiä opinnäytetyössäni oli kaksi. Ensimmäinen kysymys oli, mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on tukihenkilönä toimivalle; mitä hyvää ja mitä huonoa. Toinen kysymys oli, mikä merkitys tukihenkilötoiminnalla on sosiaali- ja terveystalveluiden ketjussa. Tutkimustuloksien pohjalta pyrin löytämään vastaukset kahteen pääkysymykseeni. Pohdin myös muutamia kehitysideoita ja – ajatuksia, joita tutkimuksen tekemisen myötä nousi esille.

Tukihenkilötoimintaan lähtemisen syyt. Tutkimusta tehdessä halusin kuulla tukihenkilöinä toimivien kokemuksia siitä, mitkä ovat olleet heidän syynsä lähteä mukaan tukihenkilötoimintaan sekä vapaaehtoistoimintaa, sillä tukihenkilötoimintaa toteutetaan vapaaehtoisten voimin. Korhonen (2005, 7) määrittelee vapaaehtoistoimintaa siten, että sillä tarkoitetaan vapaasta halusta lähtevää toimintaa elinympäristön ja kanssaihmiisten hyväksi. Monelle haastateltavalle tukihenkilötoimintaan lähtemisen syynä olikin halu auttaa toisia ihmisiä ja jakaa sitä apua ja tukea, mitä he itse olivat elämässään saaneet. Korhonen (2005, 7) toteaa myös, että vapaaehtoistoiminta on tiiviisti kytköksissä ihmisten arvomaailmaan sekä siihen mitä ihminen pitää tärkeänä ja mihin hän uskoo. Tämä näkyi selvästi myös haastateltavien ajatuksissa siitä, mikä on saanut heidät lähtemään mukaan tukihenkilötoimintaan.

Osalle haastateltavista elämäntilanne oli sellainen, että lapset olivat jo aikuisia tai he olivat jääneet eläkkeelle ja näiden asioiden myötä heillä oli mahdollisuus jakaa aikaansa ihmisille, jotka kaipaavat ja tarvitsevat tukihenkilöä. Yhtenä syynä tukihenkilötoimintaan lähtemiselle oli sosiaalisten kontaktien vähyys, ja tukihenkilötoiminta oli koettu kanavaksi, jonka kautta omat sosiaaliset kontaktit voisivat lisääntyä ja samalla voisi olla hyödyksi myös toiselle ihmiselle. Tässä näkyy selvästi Korhosen mainitsema arvomaailma sekä se, mitä ihmiset pitävät tärkeänä. Tukihenkilötoimintaan lähtemisen syinä on sekä epäitsekkeitä että itsekkäitä syitä. Epäitsekkeitä syitä ovat halu auttaa toisia ihmisiä, halu jakaa aikaa ihmiselle, joka kaipaa keskusteluseuraa sekä halu jakaa ja tuottaa hyvää mieltä toiselle ihmiselle.

Itsekkäitä syitä taas ovat omien sosiaalisten kontaktien lisääminen sekä itselle mielekkään tekemisen saaminen esimerkiksi eläkkeelle jäämisen jälkeen.

Sanat epäitsekkäs ja itsekkäs herättävät vahvoja tunteita ja varsinkin, kun ne ovat liitettyinä vapaaehtoistyön teemaan. Kuitenkaan kummatkaan syyt lähteä mukaan tukihenkilötoimintaan eivät ole enemmän oikeita tai vääriä. On erittäin hyvä, että ihmisillä on ylipäättään halu lähteä mukaan tukihenkilötoimintaan ja halu auttaa toisia ihmisiä, riippumatta siitä, mikä oma henkilökohtainen lähtökohta toimintaan mukaan lähtemisellä on ollut. On arvostettavaa, että ihmisen lähtökohtana toimintaan mukaan lähtemiselle on halu auttaa toisia ihmisiä. Kuitenkin esimerkiksi omien sosiaalisten kontaktien lisääminen tukihenkilötoiminnan kautta ei ole yhtään sen huonompi lähtökohta toimintaan mukaan lähtemiselle. Tämä lähtökohta auttaa niin itseä mutta myös tuettavaa henkilöä ja parhaimmillaan tukihenkilöstä ja tuettavasta saattaa tulla ystävät. Oleellista onkin siis se, että tukihenkilöllä on tarpeeksi aikaa tukihenkilötoiminnalle ja tuettavalle ihmiselle. (Lastensuojelun käsikirja 29.10.2013.)

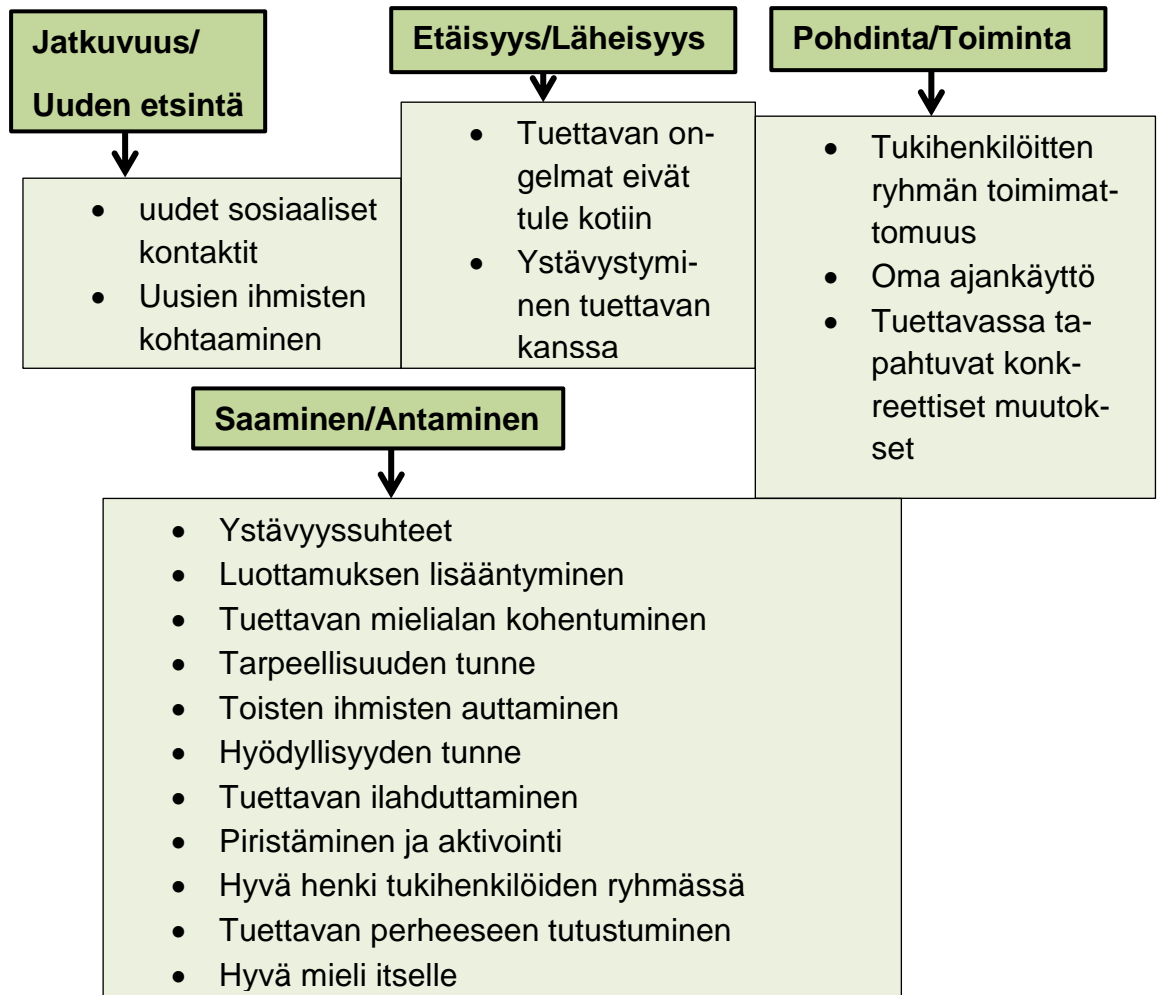
Tukihenkilötoiminnan anti sekä tukihenkilötoiminnan hyvät ja huonot puolet.

Seuraavana teemana haastateltavien kanssa käydyissä keskusteluissa oli tukihenkilötoiminnan anti. Pääpaino tässä teemassa oli juuri tukihenkilöiden saama anti tukihenkilötoiminnasta eikä niinkään se mitä tuettava tukihenkilötoiminnasta saa. Keskustelimme myös haastateltavien kanssa tukihenkilötoiminnan mahdollisista hyvistä ja huonoista puolista. Yeung (2005,107–117) on tehnyt tutkimuksen vapaaehtoisten motivaatiosta, ja tutkimuksessa suurimmaksi motivaation lähteeksi nousi saaminen/antaminen. Toisena motivaation lähteenä Yeungin tutkimuksessa nousi jatkuvuus/uuden etsintä. Kolmantena motivaation lähteenä vapaaehtoisilla oli etäisyys/läheisyys. Viimeisenä motivaation lähteenä Yeungin tutkimuksessa esiin nousi pohdinta/toiminta.

Tämä Yeungin (2005, 107–117) tekemä tutkimus vapaaehtoisten motivaatiosta auttaa myös hahmottamaan omaan tutkimukseeni osallistuneiden haastateltavien näkemyksiä tukihenkilötoiminnan annista sekä tukihenkilötoiminnan hyvistä ja huonoista puolista. Yeung tutki vapaaehtoisten motivaatiota, mutta tutkimuksessa nousseet asiat ovat hyvin samankaltaisia, kuin mitä omat haastateltavani nostivat esille teemoista tukihenkilötoiminnan anti sekä tukihenkilötoiminnan hyvät ja huo-

not puolet. Seuraavassa kuviossa esittelen tiivistetysti keskeisimmät tulokset edellä mainituista teemoista mukailten Yeungin (2005) Vapaaehtoisuuden motivaation timanttia.

Kuvio 5. Tukihenkilöiden kokemukset tukihenkilötoiminnan annista sekä tukihenkilötoiminnan hyvistä ja huonoista puolista. Mukailtu Yeungin (2005) mukaan.

Kuvion (Kuvio 5) pohjalta voidaan todeta, että tukihenkilötoiminnassa mukana oleva saa huomattavasti enemmän hyviä asioita kuin huonoja asioita. Kohdan saaminen/antaminen perusteella voidaan todeta, että tukihenkilötoiminnan myötä niin tukihenkilönä toimiva kuin tuen saaja, saavat molemmat paljon hyvää tukihen-

kilötoiminnan myötä. Tukihenkilötoiminnan tarjoamat hyvät puolet ovat kuvion perusteella suureksi osaksi tunnetasolla tapahtuvia asioita, kuten esimerkiksi tarpeellisuuden tunne tai hyvä henki tukihenkilöiden ryhmässä. Myös konkreettisemmalla tavalla esiintyviä hyviä puolia löytyy, esimerkiksi luottamuksen lisääntyminen tukijan ja tuettavan välillä tai ystävyysuhteiden syntyminen. Osa haastateltavista oli jäänyt eläkkeelle tai vasta hiljattain muuttanut uudelle paikkakunnalle ja tämän vuoksi elämässä oli uuden etsinnän vaihe. Tällöin tukihenkilötoiminnan antina oli uusien sosiaalisten kontaktien löytyminen ja uusien ihmisten kohtaaminen.

Kuvion (Kuvio 5) perusteella voidaan todeta, että tukihenkilönä toiminen myös nostattaa ajatuksia ja pohdintaa ihmisissä. Oman ajankäyttö saattaa mietityttää, että kuinka kykenee yhdistämään työn sekä tukihenkilönä toimimisen. Myös kokemus tukihenkilönä toimivien ryhmän toimimattomuudesta nostaa ajatuksia ja saattaa mietityttää, mitä asialle tulevaisuudessa voisi tehdä. Nämä asiat kuuluvat selkeästi tukihenkilötoiminnan huonoihin puoliin. Omasta ajankäytöstään jokainen joutuu miettimään, kuinka aikansa jakaa niin, että vapaaehtoistyö pysyy yhä mielekkäänä, eikä siitä muodostu itselle pakko. Työssä käyvän ihmisen onkin mietittävä, onko elämäntilanne sellainen, että omaa aikaa riittää myös vapaaehtoistyöhön. Raninen ym. (2008, 83) toteavatkin, että vapaaehtoistoiminnan periaatteita ovat muun muassa sitoutuminen, toimimisen ilo, yhteistyö, mahdollisuus omaan kasvuun sekä autettavan ehdoilla toimiminen. Nämä periaatteet olisikin hyvä pitää mielessä silloin, kun toiminnasta alkaa nousta esille huonoja puolia.

Kuvion pohjalta voidaan vielä todeta, että haastateltavat kokivat tukihenkilötoiminnassa sekä etäisyyttä että läheisyyttä. Etäisyyden toi esille se, etteivät tuettavan ongelmat tulleet tukihenkilön mukana kotiin. Läheisyyttä taas kuviossa tuo esille se, että monet tukihenkilöt olivat ystäväystyneet tuettavansa kanssa ja tukihenkilö-tuettava suhde oli muuttunut ystävyudeksi. Raninen ym. (2008, 136) pohtivatkin, että vapaaehtoistoiminnan luonnetta kuvaakin hyvin se, että autettaessa toista ihmistä, voi autettavan kanssa ystäväystyä ja häneen voi kiintyä. Näin ei ammatillisessa avussa voi tapahtua.

Tukihenkilötoiminnan asema koko sosiaalipalveluiden ketjussa. Seuraavana teemana haastateltavien kanssa käydyissä keskusteluissa oli, miten he näkevät tukihenkilötoiminnan aseman koko sosiaali- ja terveystalouden ketjussa. Mylly-

mäen ja Tetrin (2001, 124) mukaan kolmanteen sektoriin asettaa oman näkökulmansa ja asenteensa se, että kolmannen sektorin arvoasetelma ja tutkimusnäkökulma on usein ollut varsin kapea. Arvoasetelma ja tutkimusnäkökulma ovat usein koostuneet julkisen sektorin toiminnallisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta epäonnistumisesta sekä yksityisen sektorin markkinaperusteisesta osasta

Haastateltavat tuottivatkin ajatuksia siitä, että tukihenkilötoiminta on arvokasta työtä ja oikein organisoituna se olisi koko ajan kasvavaa toimintaa ja sen tehomyötyosuus olisi erinomainen. Tukihenkilötoiminta koettiin erityisen tärkeäksi myös siksi, että yhteiskunnan huonon rahatilanteen vuoksi julkinen sektori ei välttämättä tulevaisuudessa kykene tukihenkilötoiminnan kaltaista toimintaa tarjoamaan ja tämän vuoksi järjestösektorin asema korostuu. Korhosen (2005, 7) mukaan tukihenkilöiden sekä muiden vapaaehtoista auttamistyötä tekevien ihmisten antamalla työpanoksella on suuri yhteiskunnallinen merkitys. Lisäksi tukihenkilönä toimivilla kuin muillakin vapaaehtoista auttamistyötä tekevillä on oma tärkeä paikkansa yhteiskunnan auttamisjärjestelmässä. Kuitenkin osa haastateltavista oli sitä mieltä, ettei tukihenkilötoiminnan asema kaikkien sosiaali- ja terveystalveluiden joukossa ole vielä se, mikä sen kuuluisi olla.

Osa haastateltavista tuotti myös ajatusta siitä, että tukihenkilötoiminnasta ei välttämättä tiedetä tarpeeksi. Julkisissa sosiaali- ja terveystalveluissa ei heidän näkemyksiensä mukaan välttämättä tiedetä tukihenkilötoiminnan mahdollisuudesta eikä yksityisilläkään ihmisillä ole välttämättä tietoa palvelun olemassa olosta. Tämä ongelma näkyy myös heidän mielestään siinä, etteivät ihmiset uskalla lähteä itse tukihenkilöiksi, koska he eivät tiedä tarpeeksi mitä tukihenkilötoiminta pitää sisällään. Kehitys ajatuksena itselleni nousikin haastatteluiden myötä, että tukihenkilötoimintaa voitaisiin kenties ryhtyä markkinoimaan vielä tehokkaammin niin sosiaali- ja terveystalveluihin kuin yksityisille henkilöille. Tietoisuutta voitaisiin lisätä mainostamalla sekä kertomalla henkilökohtaisesti erilaisissa tapahtumissa. Tukihenkilötoiminnasta voitaisiin käydä kertomassa niin Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirillä kuin vaikka erilaisissa asumistalveluyksiköissä, joissa asukkaat ovat vielä suhteellisen hyväkuntoisia ja voisivat hyötyä tukihenkilötoiminnasta.

Tukihenkilötoiminnan tarve. Seuraavana teemana haastateltavien kanssa käydyissä keskusteluissa oli tukihenkilötoiminnan tarve. Korhosen (2005, 8) mukaan

yhteiskunnan auttamisjärjestelmä koostuu kolmesta alueesta: niin sanotusta henkilökohtaisesta avusta, järjestösektorin antamasta avusta sekä julkisen ja yksityisen sektorin antamasta avusta (kuviot). Tukihenkilötoiminta kuuluu järjestösektorin tarjoamaan apuun ja suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että tukihenkilöiden tarve on suurempi kuin mitä pystytään tarjoamaan. Tuettavia on jonossa, mutta kaikille ei ole mahdollista tarjota omaa tukihenkilöä.

Järjestösektorilla yksi tärkeimmistä rahoituksista tapahtuu Raha-automaattiyhdistyksen, RAY:n toimesta. Tämän rahoituksen ansiosta satojen sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaedellytykset ovat turvattu Suomessa (Vuorinen ym. 2014 13; RAY 2013). Raha-automaattiyhdistys rahoittaa myös tukihenkilötoimintaa, joka on merkki siitä, että se on kokenut tukihenkilötoiminnan tärkeäksi palveluksi. Koska haastateltavat kokivat, että tukihenkilöitä ei ole niin paljon, kuin tarvetta olisi, nousi tästä asiasta kehitysajatus mieleen. Raha-automaatti yhdistys rahoittaa tukihenkilötoimintaa ja tukihenkilötoiminnasta kertyvät kulut ovat melko pienet, koska tukihenkilöt toimivat ilman palkkaa, voisi rahoituksesta käyttää osan toiminnan markkinointiin ja uusien tukihenkilöiden värväämiseen. Niin kuin jo kohdassa, tukihenkilötoiminnan asema koko sosiaali- ja terveystalouden ketjussa, todettiin, ettei tukihenkilötoiminnasta tiedetä tarpeeksi ja toiminta on vierasta niin yksityisille henkilöille kuin julkisissa palveluissakin, tulisi toiminnan markkinointiin ja mainostukseen kenties satsata vielä tehokkaammin.

Vuorisen ym. (2004,15) mukaan sosiaalinen tuki on käsite, jolla tarkoitetaan ihmisen käyttöönsä saamia resursseja, kun hän on vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden kannalta ei ole kuitenkaan oleellista sosiaalisen tuen määrää, vaan ihmisen oma subjektiivinen kokemus siitä, että hänellä on tukea käytettävissään. Keskustelussa tukihenkilötoiminnan tarpeesta, esille nousi myös kysymys kenelle ylipäätään tukihenkilöille mahdollisesti olisi tarvetta. Yhtenä tärkeänä huomiona keskusteluissa ilmeni, että tukea saattaa elämässään tarvita aivan kuka tahansa. Avun ja tuen tarvitsemista ei määrittele ikä tai jokin tietty ihmisryhmä, johon kuuluu. Kenelle tahansa saattaa elämässään tulla eteen tilanne, jossa tarvitsisi tukihenkilöä rinnalleen pitemmäksi tai vain lyhyeksi aikaa. Tässä esille nouseekin jälleen tukihenkilöiden tekemän työn merkittävyys. Kuten Vuorinen ym. (2004, 15) totesivatkin, hyvinvoinnin ja terveyden kannalta oleellista on

ihmisen subjektiivinen kokemus siitä, että hänellä on tukea käytettävissään. Siksi tukihenkilöitä tulisi kyetä tarjoamaan mahdollisimman monelle tuen tarvitsijalle, jotta tuo tuen käytettävissä olo toteutuisi.

Tukihenkilötoiminta tuettavan kannalta. Viimeisenä teemana haastateltavien kanssa käydyissä keskusteluissa oli tukihenkilötoiminta tuettavien kannalta. Harjun ym. (2001, 65) mukaan tukihenkilötoiminnan yksi tärkeä tarkoitus on sekä toimia terveydenhuollon kanssa tiiviissä yhteistyössä että täydentää perusterveydenhuollon palveluja. Haastateltavat olivat lähes yksimielisiä siitä, että tukihenkilötoiminnasta ei heidän mielestään tiedetä julkisissa sosiaali- ja terveystaloudissa tarpeeksi eikä sitä sen myötä osata myöskään ehdottaa ja tarjota asiakkaille. Osa haastateltavista oli myös sitä mieltä, että tukihenkilötoiminnasta saatetaan tietää yksityishenkilönä, mutta palvelusta ei kerrota asiakkaille, koska toisten organisaatioiden palveluiden tarjoaminen ei kuulu omaan työnkuvaan. Näissä ajatuksissa tulee hyvin esille Suomen sosiaali- ja terveystaloudin järjestelmä. Vaikka palveluiden saamisen helpottamiseksi tehdään jatkuvasti työtä, on vallalla vahvasti myös niin sanotun ”luukuttamisen” käytäntö. Ihmisiä saatetaan juoksuttaa palvelusta ja virastosta toiseen, vaikka usein asiat ovat sellaisia, joihin voitaisiin opastaa ensimmäisessä palvelussa, johon asiakas tulee. Tällä vähennettäisiin turhaa edestakaisin kulkemista eri virastojen ja palveluiden välillä.

Haastateltavien kanssa keskustelimme myös siitä, mitä kautta heidän tuettavansa olivat saaneet tiedon tukihenkilön saamisen mahdollisuudesta. Harjun ym. (2001, 65) mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöillä on keskeinen rooli siinä, kun arvioidaan tukihenkilötarvetta ja myös keskeinen rooli tukihenkilötoiminnasta tiedottamisessa ja mainonnassa. Täysin varmaksi haastateltavat eivät pystyneet sanomaan, mitkä ne kanavat olivat olleet, joiden kautta tuettavat ja tukihenkilöväilyt olivat kohdanneet. Tämän aiheen epävarmuus heijastaa sitä, että tukihenkilötoiminta saattaa olla suurimmalle osalle ihmisistä melko vieras toiminnanmuoto. Haastateltavien pohdinta heijastaa myös sitä, että tukihenkilötoiminnalla ei välttämättä ole koko sosiaali- ja terveystaloudin ketjussa sellaista asemaa, mikä sen kuuluisi muiden tarjolla olevien palveluiden rinnalla olla. Myös tämän teeman kohdalla mieleen nousee sama ajatus, kuin edellistenkin teemojen kohdalla, että tukihenkilötoiminnan markkinointiin ja siitä tiedottamiseen tulisi kenties kiinnittää tule-

vaisuudessa huomiota. Tämä markkinointi ja tiedottamisasia on niin vahvasti esillä lähes jokaisessa teemassa, jotta sitä on mahdotonta olla huomaamatta ja sivuuttamaan.

8 POHDINTA

Opinnäytetyö on ollut usean kuukauden mittainen prosessi, johon on sisältynyt niin ylä- kuin alamäkiäkin. Alun perin työn aiheen valinta ei ollut ollenkaan itsestään selvää ja epäusko mielekkään aiheen löytämiseksi alkoi iskeä jo aivan prosessin alkumetreillä. Yhteistyötahon opinnäytetyölleni löysin kuitenkin harjoittelupaikkani kautta ja yhteistyötahon ehdottama aihe opinnäytetyölleni oli tukihenkilötoiminta tukihenkilöinä toimivien näkökulmasta. Aihe ei ollut minulle entuudestaan tuttu, joten mielenkiinto opinnäytetyöni aihetta kohtaan alkoi herätä vähitellen. Tukihenkilötoiminnasta olin saanut kuulla koulun kautta, sillä Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali-alalla oli mahdollista valita vapaasti valittaviin opintoihin tukihenkilökurssi. Itse en tuota kurssia käynyt ja seuraavan kerran törmäsin toimintaan hallinnon harjoittelun myötä.

Opinnäytetyö alkoi edetä kunnolla vasta keväällä 2014, kun ryhdyin sopimaan haastattelu-aikoja yhteistyötahoni kautta saamiini haastateltavien kanssa. Työni ei edennyt ihan samalla tavalla kuin useimmat opinnäytetyöt etenevät, eli ensin kirjoitetaan teoriaosuus ja vasta sen pohjalta laaditaan teemahaastattelurunko. Omasa työssäni olin aloittanut hieman teoriaosuutta, mutta käytännössä kuitenkin suoritin haastattelut ensin ja vasta niiden jälkeen ryhdyin kirjoittamaan teoriaosuutta. Opinnäytetyöni aiheeseen liittyvä teoria ei tuntunut hankalalta sisäistää, sillä teoriaan sisältyi paljon sellaista tietoa, jota oli opiskeltu jo aiemmin koulussa. Myös järjestömaailma oli ehtinyt tulla tutuksi ennen työn aloittamista hallinnon harjoittelun myötä.

Opinnäytetyö prosessi on opettanut minulle itsestäni uusia asioita ja samalla se on vahvistanut niitä mielikuvia, joita minulla on itsestäni kirjoittajana ja tutkijana ollut. Olen hyvin hidas käynnistymään tämän kaltaisten töiden suhteen, mutta kun pääsen vauhtiin, mielenkiinto työtä kohtaan alkaa herätä ja työn edetessä huomaan olevani todella kiinnostunut omasta opinnäytetyön aiheestani. Olen myös huomannut sen, että stressitön tapa kirjoittaa tämän kaltaista työtä, vie työn todennäköisemmin hyvään lopputulokseen kuin se, että olisin viimeisen vuoden potentiaalisesti kesäksi 2014 kotiin jääminen ja tämän vuoksi olen pysynyt hyvin suunnitellussa

aikataulussa työni kanssa. Uutena puolena itsestäni löysin sen, että aluksi en uskonut saavani kokoon kovinkaan laajaa opinnäytetyötä, mutta työn lopun lähestyessä huomasin, että minullahan olisi vaikka kuinka paljon sanottavaa ja kirjoitettavaa aiheeni tiimoilta. Kvalitatiivinen lähestymistapa opinnäytetyöhöni oli luonnollinen valinta, sillä tukihenkilötoiminta aiheena on sen kaltainen, että siinä suuressa roolissa ovat ihmisten kokemukset ja ajatukset. Aineistonkeruu menetelmäksi teemahaastattelu oli myös melko luonteva valinta, sillä oli tärkeää antaa haastateltaville mahdollisuus itse kertoa kokemuksistaan niin paljon kuin he haluavat tiettyjen teemojen ja aihepiirien rajoissa.

Opinnäytetyö on auttanut minua kehittymään omassa ammatillisuudessa ja erityisesti haastattelutilanteet veivät omaa ammatillista osaamistani huimasti eteenpäin. Haastattelutilanteissa ymmärsin tarkentavien- ja lisäkysymyksien merkityksen ja ymmärsin, kuinka tärkeää on luoda rento ja luotettava ilmapiiri, jotta toinen ihminen pystyy kertomaan luontevasti omista ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Tämä on oleellinen havainto kaikkia sosiaalialan asiakkaita ajatellen. Myös opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen sosionomi (AMK) työn kannalta. Sosionomit tulevat tulevaisuudessa tekemään yhä enenevässä määrin töitä järjestösektorilla ja tämän hetken yhteiskunnan rahatilanteen huomioon ottaen vapaaehtoisuuteen perustuva työ nousee yhä merkittävämpää rooliin sen kustannus- hyötysuhteen vuoksi. Me sosionomit voimme olla kehittämässä tulevaisuuden sosiaali- ja terveyspalveluita ja voimme olla vaikuttamassa siihen millaisia palveluita asiakkaat tulevat tulevaisuudessa saamaan. Sosionomit voivat olla kehittämässä myös tukihenkilötoiminnan kaltaisia asiakkaille ilmaisia palveluita ja voimme tehdä niistä entistä toimivampia niin asiakkaan kuin vapaaehtoistyöntekijänkin kannalta.

Kaikin puolin opinnäytetyö oli pitkälinen, kärsivällisyyttä vaativa, mielenkiintoinen ja raskaskin prosessi. Vaikka olen aiemmissa opinnoissani jo kertaalleen tehnyt opinnäytetyö, ei tätä työtä ja prosessia voi mitenkään verrata aiempaan opinnäytetyöprosessiini. Tämän työn tein paljon ammatillisemmalla otteella kuin edellisen opinnäytetyöni. Perehdyin aiheeni koskevaan kirjallisuuteen perusteellisemmin kuin aiemmalla kerralla ja kaiken kaikkiaan koen olevani ja ajattelevani huomattavasti ammatillisemmin kuin edellisen opinnäytetyöni kohdalla. Jonkinlaista oppimista vuosien varrella on siis tapahtunut ja opiskellut asiat ovat jääneet muistiin,

sillä aihettani koskevan kirjallisuuden antama tieto oli pääosin jo tuttua entuudestaan. Opinnäytetyöprosessi onkin siis ikään kuin kiteyttänyt koko kolmen ja puolen vuoden sosionomi (AMK) opinnot ja se on antanut varmuutta omasta osaamisesta ja valmiudesta siirtyä työelämään. Opinnäytetyöstä voisi jalostaa jatkotutkimusaiheen, joka voisi käsitellä esimerkiksi tukihenkilötoimintaa samoista teemoista, kuin omassa tutkimuksessani, mutta tuettavien näkökulmasta. Voisi olla mielenkiintoista tutkia, kuinka tuettavat kokevat samat teemat, kuin mistä tukihenkilöitä haasteltiin. Erityisesti tukihenkilötoiminnan asema koko sosiaali- ja terveyspalveluiden ketjussa olisi teemana mielenkiintoinen. Tuettavat voisivat kenties tuottaa vielä lisätietoa siitä, kuinka hyvin tukihenkilötoiminta tunnetaan julkisella ja yksityisellä sektorilla.

LÄHTEET

Alasuutari P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0 Tampere: Vastapaino

Douvet A & Mauthner N. 2008. Qualitative Interviewing and Feminist Research. Teoksessa:/In: Alasuutari P, Bickman L. & Brannen J. The SAGE Handbook of Social Research Methods. London: SAGE Publications, 328-343

Harju U-M., Niemelä P., Ripatti J., Siivonen T. & Särkelä R. 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita

Helander V. 1998 Kolmas sektori Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Helsingin kaupungin vapaaehtoistyön neuvottelukunta ”Ei päiväystä”. Vapaaehtoistoiminta on hyvinvointia. [Verkkosivu] Vapaaehtoiminta.fi [Viitattu 22.3.2014] Saatavana: <http://www.vapaaehtoiminta.fi/>

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hokkanen L. 2003. Vapaaehtoisuus- pala elämää. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Hyypä M. T. 2010. Healthy Ties; Social Capital, Population Health and Survival. Dordrecht: Springer

Hyypä M. T. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä: PS-Kustannus

Jyväskylän yliopisto. ”Ei päiväystä”. Henkilökunnan sivuja [Verkkosivu] Tutkimuseettiset ohjeet; Hyvä tieteellinen käytäntö. [Viitattu 13.11.2014] Saatavana: <https://staff.jyu.fi/Members/matukuiv/Tietosuoja/Tutkimusetiikka/?searchterm=ettiset%2520ohjeet>

Kansalaisyhteiskunta.fi ”Ei päiväystä”. Järjestötoiminnan tietopalvelu- Järjestö- ja yhdistystoiminta [Verkkosivu] Suomalainen kolmas sektori; Rakenteellinen erittely ja kansainvälinen vertailu. Helander V. & Laaksonen H. 1999. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto [Viitattu 22.10.2014] Saatavana: http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/jarjesto-ja_yhdistystoiminta/suomalainen_kolmas_sektori

- Kiviniemi K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa:/In: Aaltola J. & Valli R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2.- Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: PS-kustannus, 70-85
- Korhonen A. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Kumpusalo E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus
- Kunnat.net 2014. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tehtävät [Verkkosivu] Suomen kuntaliitto [Viitattu 9.7.2014] Saatavana: <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/demokratia/osallistuminen/vallakas/jarjes-toiminta/sosiaali-ja-terveysjarjestot/Sivut/default.aspx>
- Kuuskoski E. 2003. Vertaistoiminta osana ihmisyyttä. Teoksessa:/In: Niemelä J. & Dufva V. Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituuhannella. Jyväskylä: PS-kustannus
- Lahtinen P. 2003. Ihminen on tärkein instrumentti- Työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Suomen Mielenterveysseura
- Lastensuojelun käsikirja 29.10.2013. Tukihenkilötoiminta [Verkkosivu] Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos [Viitattu 22.3.2014] Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/83245306-4532-4f0e-8899-34fa40eee3b3.aspx#tukihenkilotoiminta>
- Lehtinen S. 1997. Vapaaehtoistoiminta-kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Mainosmakasiini
- Lääkäripalveluyritykset Ry. 2014. Yksityinen terveydenhuolto [Verkkosivu] Lääkäripalveluyritykset Ry [Viitattu 17.11.2014] Saatavana: http://www.lpy.fi/lpy_yksityinen_terveydenhuolto
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri 2014. Tukihenkilötoiminta [Verkkosivu] Mannerheimin Lastensuojeluliitto [Viitattu 22.10.2014] Saatavana: <http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/lapsiperheille/tukihenkilotoiminta/>
- Monipuolinen järjestökenttä 2013. [Verkkosivu] Raha-automaatti yhdistys [Viitattu 22.3.2014] Saatavana: <http://www2.ray.fi/fi/ray/vuosiraportti2011/rayn-avustustoiminta/monipuolinen-jarjestokentta>
- Mykkänen-Hänninen R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
- Myllymäki A. & Tetri E. 2001. Raha-automaattiyhdistys kansalaispalvelujen rahoittajana. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy

- Mäkelä K. 1992. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa:/In: Mäkelä K. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42-61
- Möttönen S. & Niemelä J. 2005. Kunta ja kolmas sektori- Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-kustannus
- Nyman E. 1999. Tukihenkilötoiminta-tie Elämänlaatuun. Pieksamäki: Kirjapaino Raamattutalo Oy
- Paasivaara L. & Nikkilä J. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja
- Raninen A., Raninen T., Toni I. & Tornaesus G. 2008. Mathildan muodonmuutos- Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan uudet kasvot. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy
- Ruuskanen P. 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi; Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Keuruu: PS-Kustannus
- Rönneberg L. 1998. Hyvinvointi ja kolmas sektori. Teoksessa:/In: Kinnunen P., Laitinen R. Näkökulmia kolmas sektori. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto RY, 10–11.
- Silverman D. 2000. Doing Qualitative Research- A practical handbook. London: SAGE Publications
- Sironen A. 2014. Tukihenkilöväilyksen toimialavastaava. Yhteisöjen Yhdistys ry. Sähköpostiviesti 5.8.2014
- Sosiaali- ja terveysministeriö 14.2.2012. Kunnat toteuttavat sosiaali- ja terveyspalvelut [Verkkosivu] Sosiaali- ja terveysministeriö [Viitattu 8.7.2014] Saatavana: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/vastuutahot/kunnat_toteuttavat
- Sosiaali- ja terveysministeriö 29.10.2014. Sote-uudistus [Verkkosivu] Sosiaali- ja terveysministeriö [Viitattu 8.7.2014] saatavana: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/palvelurakennemuutokset
- Sosiaali- ja terveysministeriö 18.7.2012. Yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut [Verkkosivu] Sosiaali- ja terveysministeriö [Viitattu 8.7.2014] Saatavana: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/vastuutahot/yksityinensektori
- Särkelä R., Vuorinen M. & Pelto J. 2005. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen mahdollisuudet Palveluiden ja tuen tuottamisessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

- Tammisto M. & Lahtinen S. 1994. Antakaa minulle ihminen: Ystäväpalvelusta vapaaehtoistyön tukikohdaksi. Jyväskylä: STAKES
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014. Vastavuoroista kokemusten vaihtoa [Verkkosivu] Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos [Viitattu 9.7.2014] Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/vertaistuki
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014. Mitä yhteisöllisyys on? [Verkkosivu] Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos [Viitattu 23.10.2014] Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/yhteisollisyys
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Valtioneuvoston kanslia 22.6.2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma [Verkkosivu] Suomen valtio [Viitattu 10.4.2014] Saatavana: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fvaltioneuvosto.fi%2Fhallitus%2Fhallitusohjelma%2Fpdf%2Ffi.pdf&ei=hZ1GU-6OMaH_4QSbs4DACQ&usq=AFQjCNEy_4pHglmHDWRUIkc51OUsgl-Ldg&bvm=bv.64507335,d.bGE
- Valvira: sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2014. Valvira: rekisteri yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajista ja itsenäisistä ammatinharjoittajista [Verkkosivu] Valvira [Viitattu 10.7.2014] Saatavana: http://www.valvira.fi/tietopankki/rekisterit/yksityiset_palvelujen_antajat
- Vammaispalvelujen käsikirja 10.4.2014. Vertaistuki -"en olekaan ainut" [Verkkosivu] Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos [Viitattu 10.4.2014] Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/vertaistuki/>
- Virsta "Ei päiväystä" Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot [Verkkosivu] Tilastokeskus [Viitattu 22.3.2014] Saatavana: <http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>
- Vuorinen M., Särkelä R., Perälähti A., Peltosalmi J. & Londén P. 2004. Paikkansa pitävät: Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy
- Yeung A. 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti: Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa: In: Nylund M. & Yeung A. Vapaaehtoistoiminta- Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 104–125.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Tutkimuslupa

LIITE 1. Teemahaastattelurunko

Taustatiedot:

- Ikä
- Järjestömaailma?
- Perhetausta
- Työssä/eläkkeellä
- Kauanko on toiminut tukihenkilönä?

1. Mikä on saanut sinut lähtemään mukaan tukihenkilötoimintaan?
2. Mitä annettavaa tukihenkilötoiminnalla on sinulle itsellesi?
3. Mitä hyvää/huonoa tukihenkilönä toimimisessa on?
4. Millaisena näet tukihenkilötoiminnan aseman koko sosiaalipalveluiden ketjussa?
5. Tukihenkilötoiminnan tarve?
6. Tukihenkilötoiminta tuettavan kannalta?

Liite 2. Tutkimuslupa

Tutkimuslupa

Tällä tutkimusluvalla annan luvan käyttää haastattelun myötä saatua aineistoa Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan toimipisteen, sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyön tekemiseen.

Opinnäytetyössä jokaisen haastateltavan anonymiteetti säilyy eikä yksittäisiä ihmisiä ole mahdollista tunnistaa opinnäytetyöstä.

Haastattelun myötä kerätty aineisto hävitetään asianmukaisesti välittömästi, kun opinnäytetyö on valmistunut ja hyväksytty.

Seinäjoella 20.5.2014

Allekirjoitus

nimenselvennys